

www.hombat.eu
info@hombat.eu

Καταπολέμηση του
ομοφοβικού και τρανσφοβικού
εκφοβισμού στα σχολεία

Project number: 764746 Call: REC-DISC-AG-2016

Εθνική Έκθεση: Κύπρος

www.acceptcy.org

Funded by the European Union's
Rights, Equality and Citizenship
Programme (2014-2020)

Καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία

Project number: 764746 Call: REC-DISC-AG-2016

ΕΘΝΙΚΗ Έκθεση: Κύπρος

Συγγραφέας:

Ζωή Αποστολίδου

Μετάφραση από το αγγλικό κείμενο:

Μαριάννα Καραβάλλη

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	5
1.1. Μεθοδολογία	6
1.1.1. Δευτερογενής έρευνα	6
1.1.2. Διαδικτυακή έρευνα	6
1.1.3. Ομάδες εστίασης	6
2. Βασικά ευρήματα της δευτερογενούς έρευνας	8
2.1. Επισκόπηση της έρευνας αναφορικά με τις στάσεις που επικρατούν απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα στην Κύπρο	8
2.2. Κυπριακό νομοθετικό πλαίσιο για τα δικαιώματα ΛΟΑΤΚΙ και οδηγίες της ΕΕ	9
2.2.1. Διεθνές και κυπριακό νομικό πλαίσιο	9
2.2.2. Νομοθεσία για ομόφυλα ζευγάρια και αλλαγή ταυτότητας φύλου	10
2.3. Πολιτικές και δράσεις κατά των διακρίσεων	11
2.3.1. Συμβολή ΜΚΟ και άλλων οργανισμών	11
2.3.2. Επισκόπηση αποτελεσμάτων και εκθέσεων ερευνών	12
3. Πορίσματα της έρευνας πεδίου	14
3.1. Έκταση, εντοπισμός και αναγνώριση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού	14
3.1.1. Προσωπικές απόψεις	15
3.1.2. Σχολικό περιβάλλον	15
3.1.3. Εντός / εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος (οικογένεια, φίλοι και σχολείο)	18
3.2. Αντιδράσεις της σχολικής κοινότητας στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό στο σχολείο	19
3.2.1. Σχολική διοίκηση	19
3.2.2. Δάσκαλοι, σύμβουλοι / ψυχολόγοι	20
3.2.3. Μαθητές	21
3.2.4. Γονείς	22
3.3. Μέτρα που εφαρμόζονται από το σχολείο και συνεργασία για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού	22
3.3.1. Μέτρα που λαμβάνονται σε προσωπικό επίπεδο	22
3.3.2. Μέτρα που λαμβάνονται εσωτερικά στο σχολικό περιβάλλον	23
3.3.3. Μέτρα που λαμβάνονται εξωτερικά σε συνεργασία με ΜΚΟ, δήμους, εμπειρογνώμονες και άλλα σχολεία	26
4. Συμπεράσματα και Εισηγήσεις	28
4.1. Τομείς για μελλοντική έρευνα	29
4.2. Πολιτικές	29
4.3. Σχολεία	30
4.4. ΜΚΟ και Δήμοι	30
5. Βιβλιογραφία	32

Εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Παρόλο που δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για το μέγεθος του ΛΟΑΤΙ πληθυσμού στην Κύπρο, σχετικές έρευνες δείχνουν ότι περίπου 85.000 άνθρωποι προσδιορίζονται ως ΛΟΑΤ (Ecri, 2016). Η έλλειψη επαρκών στατιστικών και μελέτης σε σχέση με το μέγεθος και τις ανάγκες της ΛΟΑΤΙ κοινότητας στην Κύπρο φαίνεται να αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη έλλειψη έρευνας σχετικά με το φαινόμενο των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Σε σχέση με αυτό, κάποια σχετική έρευνα υποστηρίζει ότι η ομοφοβία και οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού αποτελούν θέμα ταμπού στην Κύπρο, το οποίο δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς (Trimikliniotis & Karayanni, 2008). Η περιορισμένη έρευνα σε αυτόν τον τομέα φαίνεται να συμβαδίζει με το γεγονός ότι η Κύπρος εξακολουθεί να είναι μια εξαιρετικά συντηρητική και πατριαρχική κοινωνία, που χαρακτηρίζεται από ομοφοβικές συμπεριφορές (Soshilou & Vasiliou, 2016; Kapsou, Christophi & Eraminonda, 2011; Eurobarometer, 2009; Research Centre of Cyprus College, 2006). Η έκταση της ομοφοβίας στην κυπριακή κοινωνία αναδύεται επίσης στην επιφάνεια από τα ευρήματα της δημοσκόπησης ΛΟΑΤ της ΕΕ που δημοσίευσε το FRA (2014), η οποία αποκαλύπτει ότι περίπου 8 στους 10 ερωτηθέντες στην Κύπρο πιστεύουν ότι είναι πολύ σπάνιο για δημόσια πρόσωπα του πολιτικού, επιχειρηματικού και αθλητικού τομέα να δηλώνουν ανοικτά ότι είναι ΛΟΑΤ. Παρομοίως, η ίδια έρευνα δείχνει ότι η Κύπρος κατέχει το υψηλότερο ποσοστό (29%) των ερωτηθέντων από κράτη μέλη και την Κροατία, που απασχολούνταν τους τελευταίους 12 μήνες και αισθάνθηκαν προσωπικά διακρίσεις εναντίον τους στο χώρο εργασίας τους το τελευταίο έτος λόγω του ότι ήταν ΛΟΑΤ. Συνολικά, η έρευνα δείχνει επίσης ότι η Κύπρος βρίσκεται στην 4η θέση μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ και της Κροατίας όσον αφορά στις διακρίσεις και στην παρενόχληση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Η παρούσα Εθνική έκθεση στοχεύει να παρουσιάσει τα ευρήματα της έρευνας που διεξήχθη σχετικά με την εμφάνιση και τα χαρακτηριστικά των διακρίσεων και του εκφοβισμού για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στο περιβάλλον της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ελληνοκυπριακή κοινότητα της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση αποτελείται από μια σύνθεση των εξής: 1) τα ευρήματα μιας δευτερογενούς έρευνας που εξέτασε όλα τα σχετικά και διαθέσιμα δεδομένα και πόρους, σε σχέση με το φαινόμενο των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, τον εκφοβισμό και τη ρητορική μίσους σε σχολεία της ελληνοκυπριακής κοινότητας, 2) τα πορίσματα μιας έρευνας στο διαδίκτυο, η οποία διεξήχθη με τη χρήση ενός ερωτηματολογίου στο διαδίκτυο και στόχευε στον εντοπισμό των χαρακτηριστικών των διακρίσεων και του εκφοβισμού για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου στο σχολικό περιβάλλον (πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο) στην Κύπρο, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται το φαινόμενο και 3) τα ευρήματα που προέκυψαν από τρεις ομάδες εστίασης.

1.1. Μεθοδολογία

1.1.1. Δευτερογενής έρευνα

Η δευτερογενής έρευνα που διεξήχθη είχε στόχο την ανασκόπηση όλων των σχετικών και διαθέσιμων δεδομένων και πηγών σε σχέση με το φαινόμενο των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, του εκφοβισμού και της ρητορικής μίσους στα σχολεία της Κύπρου και πιο συγκεκριμένα στην ελληνοκυπριακή κοινότητα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το υπό έρευνα θέμα παραμένει ένας τομέας που δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς στην Κύπρο. Η αναγνώριση της έλλειψης έρευνας στον τομέα αυτό τονίζει τη σημασία της περαιτέρω διερεύνησης, που θα επιτρέψει καλύτερη κατανόηση του θέματος. Σχετική κατανόηση και γνώση θα αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη κατάλληλων εργαλείων και μέτρων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταπολέμηση των ομοφοβικών και τρανσφοβικών διακρίσεων και του εκφοβισμού στο σχολικό περιβάλλον.

1.1.2. Διαδικτυακή έρευνα

Το ερωτηματολόγιο στο διαδίκτυο διαφημίστηκε μέσω της ιστοσελίδας της ερευνητικής μελέτης και τοπικών εφημερίδων και κυκλοφόρησε ανάμεσα στην εκπαιδευτική κοινότητα της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα, προωθήθηκε σε εκπαιδευτικούς που απασχολούνται τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε σχολικούς σύμβουλους, εκπαιδευτικούς ψυχολόγους και άλλους επαγγελματίες που εργάζονται άμεσα με παιδιά, γονείς και μαθητές. Συνολικά, 70 άτομα συμμετείχαν στην έρευνα στο διαδίκτυο. Παρόλο που ένας από τους περιορισμούς αυτής της έρευνας είναι το σχετικά μικρό δείγμα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ευρήματά της έρευνας αποτέλεσαν τη βάση για το πρωτόκολλο συνέντευξης που σχεδιάστηκε και χρησιμοποιήθηκε στις ομάδες εστίασης.

1.1.3. Ομάδες εστίασης

Όσον αφορά στις ομάδες εστίασης, διεξήχθησαν δύο ομάδες εστίασης με επαγγελματίες που εργάζονται στο σχολικό περιβάλλον, ενώ μια ομάδα εστίασης διεξήχθη με γονείς και παιδιά σχολικής ηλικίας. Οι ομάδες εστίασης που πραγματοποιήθηκαν με τους επαγγελματίες σχεδιάστηκαν για α) να διερευνήσουν τις εμπειρίες τους σε σχέση με το εξεταζόμενο φαινόμενο, β) να διερευνήσουν τις απόψεις τους σχετικά με το πώς το φαινόμενο αυτό αντιμετωπίζεται από τη σχολική κοινότητα και γ) να εξετάσουν τις απόψεις των επαγγελματιών σχετικά με τις πτυχές που θεωρούν σημαντικές για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στο σχολείο. Ομοίως, η ομάδα εστίασης με γονείς και παιδιά σχεδιάστηκε για: α) να διερευνήσει τις εμπειρίες και τις απόψεις, τόσο των γονέων όσο και των μαθητών σχετικά με το εξεταζόμενο φαινόμενο και β) να εξετάσει τις απόψεις και τις αντιλήψεις τους σχετικά με το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, τόσο μέσα στο οικογενειακό όσο και μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η γνώση που αποκτήθηκε από τη δευτερογενή έρευνα, την έρευνα στο διαδίκτυο και την ανάλυση των δεδομένων από τις ομάδες εστίασης θα χρησιμοποιηθεί για να καθοδηγήσει την ανάπτυξη της μεθοδολογίας οικοδόμησης ικανοτήτων του έργου Hombat.

Τέλος, το τελευταίο μέρος της έκθεσης προσφέρει εισηγήσεις για το πώς το φαινόμενο των διακρίσεων και του εκφοβισμού βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου μπορεί να αντιμετωπιστεί και να καταπολεμηθεί μέσα στην σχολική κοινότητα στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα της έρευνας στο διαδίκτυο προέκυψαν από μια περιγραφική ανάλυση και τα ευρήματα των ομάδων εστίασης προέκυψαν από ποιοτική θεματική ανάλυση.

Βασικά ευρήματα της δευτερογενούς έρευνας

2. Βασικά ευρήματα της δευτερογενούς έρευνας

2.1. Επισκόπηση της έρευνας αναφορικά με τις στάσεις που επικρατούν απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα στην Κύπρο

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ECRI (2016), η Κύπρος είναι μια χώρα που χαρακτηρίζεται από στάση μισαλλοδοξίας απέναντι στα ΛΟΑΤ άτομα. Αυτό υποστηρίζεται από τα πορίσματα της Έρευνας ΛΟΑΤ της ΕΕ, που δημοσιεύτηκε από το FRA (2014) που έδειξε ότι το 61% των Κύπριων συμμετεχόντων ανέφερε ότι οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι «πολύ διαδεδομένες» στην Κύπρο. Πρόκειται για ένα ποσοστό που πρέπει να εξεταστεί, δεδομένου ότι ο αντίστοιχος μέσος όρος της ΕΕ ήταν 31%, μια διαπίστωση που φέρνει στο προσκήνιο την έκταση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων εις βάρος των ΛΟΑΤ ατόμων στην Κύπρο. Αυτό το κυρίαρχο κλίμα ομοφοβίας και τρανσφοβίας φαίνεται να έχει επιβλαβείς αρνητικές επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο τα ΛΟΑΤΙ άτομα αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους στο κοινωνικό τους πλαίσιο. Σε σχέση με αυτό, η ίδια έρευνα έδειξε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ΛΟΑΤ ατόμων στην Κύπρο (9 από τους 10 συμμετέχοντες) ανέφερε ότι δεν αποκάλυψαν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους σε άλλους, ώστε να αυτοπροστατευθούν. Το εύρημα αυτό φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τα ευρήματα μιας προηγούμενης μελέτης στην Κύπρο, που χαρτογράφησε το κοινωνικοπολιτικό κλίμα, καθώς και τις εμπειρίες και τις ανάγκες της ΛΟΑΤ κοινότητας (Karsou et al., 2011). Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη που διεξήχθη με 136 ΛΟΑ συμμετέχοντες κατέγραψε ότι τα ΛΟΑ άτομα αντιμετώπισαν διακρίσεις και μέτρια έως χαμηλά επίπεδα αποδοχής. Επιπλέον, συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα τρανς άτομα λαμβάνουν ελάχιστη κοινωνική αποδοχή και συνολικά, «δεν είναι καθόλου αποδεκτά» (ibid., 2011 σελ.114). Η εμπειρία των διακρίσεων αναφέρθηκε ότι έλαβε χώρα σε έναν αριθμό από διαφορετικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων το εργασιακό περιβάλλον των συμμετεχόντων, το σχολείο, το στρατό και άλλα περιβάλλοντα. Ομοίως, η έρευνα ΛΟΑΤ της ΕΕ (FRA, 2014) έδειξε ότι το 56% των συμμετεχόντων στην Κύπρο ανέφεραν ότι δέχθηκαν παρενόχληση ή διάκριση λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους τους τελευταίους 12 μήνες. Και πάλι, το ποσοστό των ΛΟΑΤ ατόμων που ανέφεραν ότι δέχθηκαν παρενόχληση ή διάκριση στην Κύπρο υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο στην ΕΕ, που καταγράφηκε στο 47%. Σε σχέση με την κατάσταση στο σχολικό περιβάλλον, το 2012, ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δημοσίευσε έκθεση για την ομοφοβία στην εκπαίδευση στην Κύπρο, η οποία υπογράμμισε την έκταση του ομοφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία και τόνισε τις επιζήμιες ψυχολογικές επιπτώσεις στα παιδιά (Demetriou, 2014).

Είναι σημαντικό ότι ο δημόσιος λόγος για θέματα ΛΟΑΤΙ έχει κατασκευαστεί και διαμορφωθεί μέσω των ΜΜΕ. Ο ρόλος των ΜΜΕ μπήκε στο προσκήνιο με τη μελέτη των Karsou et al. (2011), η οποία αποκαλύπτει ότι τα ΜΜΕ στην Κύπρο δεν έχουν αλλάξει πολύ με την πάροδο των

χρόνων σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν τα ΛΟΑΤΙ άτομα, μια κουλτούρα που ως επί το πλείστον απεικονίζει τους ομοφυλόφιλους άνδρες ως καρικατούρες που έχουν υπερβολικές και στερεότυπες ιδιότητες, σπάνια παρουσιάζει λεσβίες και εμφανώς αγνοεί την παρουσία τρανς και ίντερσεξ ατόμων. Συνολικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η κυρίαρχη κουλτούρα των ΜΜΕ όχι μόνο αγνοεί και αρνείται την ταυτότητα των ΛΟΑΤΙ ατόμων, αλλά την κατασκευάζει ως «ασυνήθιστη» και «αφύσικη». Θα ήταν αμέλεια να μην αναφερθεί η επιρροή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην ελληνοκυπριακή κοινωνία, που προάγει, διαιωνίζει και περαιτέρω εδραιώνει τις αρνητικές αντιλήψεις και στάσεις εναντίον της ΛΟΑΤΙ κοινότητας. Σε σχέση με αυτό, ο Αρχιεπίσκοπος της Ελληνοκυπριακής Εκκλησίας δήλωσε δημόσια στην κρατική τηλεόραση και σε πολλές άλλες περιπτώσεις ότι η ομοφυλοφιλία είναι αμαρτία και διαστροφή. Η άποψη αυτή κοινοποιήθηκε και με ένα δελτίο Τύπου της Εκκλησίας, που κυκλοφόρησε πριν από την πρώτη Πορεία Υπερηφάνειας της Κύπρου (Ιερά Σύνοδος Κύπρου, 2014). Κατά τον ίδιο τρόπο, το 2014 ο Επικεφαλής της Ελληνοκυπριακής Εκκλησίας δήλωσε την αντίθεσή του στο σύμφωνο πολιτικής συμβίωσης και των δικαιωμάτων γάμου, υιοθετώντας έναν επιθετικό και κακόβουλο λόγο για την ομοφυλοφιλία και ζήτησε ανοιχτά από τον κόσμο να το καταδικάσει και να ταχθεί εναντίον του.

2.2. Κυπριακό νομοθετικό πλαίσιο για τα δικαιώματα ΛΟΑΤΚΙ και οδηγίες της ΕΕ

2.2.1. Διεθνές και κυπριακό νομικό πλαίσιο

Η ομοφυλοφιλία μεταξύ των ανδρών παρέμεινε ποινικό αδίκημα στην Κύπρο μέχρι το 1998. Η κατάργηση της ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας ήταν το αποτέλεσμα της πίεσης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μετά που ένας ομοφυλόφιλος ακτιβιστής, ο Αλέκος Μοδινός, κέρδισε μια νομική δίκη κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (European Court of Human Rights, 1993). Παρόλο που ο Μοδινός κέρδισε την υπόθεση το 1993, όταν το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο κυπριακός ποινικός κώδικας παραβίαζε το δικαίωμά του στην ιδιωτική ζωή, δεν ήταν παρά μόνο το 1998 που η κυβέρνηση αναγκάστηκε να εφαρμόσει την απόφαση του Δικαστηρίου και να τροποποιήσει το νόμο. Ειδικότερα, η τροποποίηση του νόμου έγινε το 1998 όταν η Κύπρος αιτήθηκε ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αναγκάστηκε να συμμορφωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου. Παρ' όλα αυτά, η ηλικία συγκατάθεσης καθορίστηκε στο 18ο έτος για τους ομοφυλόφιλους και στο 16ο έτος για τις λεσβίες και τους ετεροφυλόφιλους. Επιπλέον, ο τροποποιημένος ποινικός κώδικας ποινικοποιούσε την «προώθηση» της ομοφυλοφιλίας μέχρι το 2000. Το 2002, η ηλικία συγκατάθεσης εξισορροπήθηκε και ο νόμος τροποποιήθηκε, ορίζοντας την ηλικία συγκατάθεσης στο 17ο έτος, τόσο για ετεροφυλόφιλους όσο και για ομοφυλόφιλους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η αλλαγή δεν εξάλειψε τις διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, καθώς η ηλικία συγκατάθεσης για γάμο που ισχύει για ετεροφυλόφιλα ζευγάρια παραμένει στο 16ο έτος (Karsou et al., 2011).

Το 2000, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε δύο οδηγίες που απαγόρευαν τις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας και σεξουαλικού προσανατολισμού. Οι οδηγίες αποσκοπούσαν στο να διασφαλίσουν ότι όλα τα άτομα που ζουν στην ΕΕ θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την αποτελεσματική νομική προστασία κατά τέτοιων διακρίσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Το 2004, η Κυπριακή Δημοκρατία εφάρμοσε νόμο κατά των διακρίσεων και ειδικότερα τον περί Ίσης Μεταχείρισης στην Απασχόληση και Απασχόληση Νόμο του 2004, ο οποίος απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού στην απασχόληση. Ο νόμος αυτός σχεδιάστηκε για να συμμορφωθεί με την Οδηγία Πλαίσιο για την Απασχόληση του 2000 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ομοίως, το 2004 η Κύπρος εφάρμοσε επίσης και το Νόμο για την Καταπολέμηση των

Φυλετικών και Άλλων Μορφών Διακρίσεων, με τον οποίο διορίστηκε ο Επίτροπος Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως το Εθνικό Σώμα Ισότητας για την καταπολέμηση των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων λόγω κοινότητας, φυλής, γλώσσας, χρώματος, θρησκείας και εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής και σεξουαλικού προσανατολισμού. Αν και οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού απαγορεύονται ρητά μόνο στον τομέα της απασχόλησης, η ευρεία εντολή του Σώματος Ισότητας έχει επιτρέψει παρεμβάσεις σε τομείς πέραν της απασχόλησης. Παρ' όλα αυτά, το Σώμα Ισότητας δεν έχει λάβει ποτέ καταγγελίες για διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού στο χώρο εργασίας (Demetriou, 2014).

Σύμφωνα με τη συγκριτική νομική ανάλυση (σχετικά με την προστασία κατά των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου και χαρακτηριστικά φύλου στην ΕΕ) που διενεργήθηκε από το FRA (2015), από το 2014, δέκα κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν τις διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου ως μορφή διάκρισης λόγω φύλου. Δυστυχώς, αυτό δεν συμβαίνει στην περίπτωση της Κύπρου, στην οποία η έλλειψη νομοθεσίας ή νομολογίας που αντιμετωπίζει τις διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου οδηγεί σε νομική αβεβαιότητα σχετικά με την προστασία κατά των διακρίσεων εις βάρος των τρανς ατόμων. Επιπλέον, παρ' όλο που από το 2014, 15 κράτη μέλη της ΕΕ θεωρούν την ομοφοβική πρόθεση στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον καθορισμό ποινών, στην Κύπρο η διάπραξη ποινικών αδικημάτων με τέτοια πρόθεση δεν συνιστά επιβαρυντική περίπτωση (FRA, 2015).

Σε μια θετική εξέλιξη, το 2013 το Κυπριακό Κοινοβούλιο τροποποίησε τον ποινικό κώδικα κατά τρόπο που ποινικοποιεί τη δημόσια προτροπή στη βία ή το μίσος εναντίον ανθρώπων λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου τους. Σύμφωνα με το νόμο, οι δράστες αντιμετωπίζουν έως και τρία χρόνια φυλάκιση ή πρόστιμο έως και 5.000 ευρώ ή και τα δύο (Ecri, 2016). Ωστόσο, τον Νοέμβριο του 2016, η οργάνωση που μάχεται για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ 'Accert' κάλεσε τον Γενικό Εισαγγελέα να διερευνήσει τα δημόσια σχόλια του Αρχιεπισκόπου εναντίον της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας ως ρητορική μίσους και διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Μέχρι σήμερα, ο Γενικός Εισαγγελέας δεν έχει απαντήσει στην έκκληση για διερεύνηση της παραβίασης του ποινικού κώδικα.

2.2.2. Νομοθεσία για ομόφυλα ζευγάρια και αλλαγή ταυτότητας φύλου

Μια άλλη θετική αλλαγή έλαβε χώρα το 2015, όταν η Βουλή ψήφισε τον νόμο για την Πολιτική Συμβίωση, που παρέχει τη δυνατότητα σε «δύο ετεροφυλόφιλα ή ομοφυλόφιλα άτομα» να συνάψουν μια «γραπτή συμφωνία», γνωστή ως συμφωνία αστικής σύμπραξης. Παρά το ότι η νομική αναγνώριση των ομοφυλόφιλων ζευγαριών αποτελεί μια σημαντική εξέλιξη στην πορεία για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ στην Κύπρο, εξακολουθεί να υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος προς την κατεύθυνση αυτή.

Ειδικότερα, η νομική αναγνώριση των φύλων στην Κύπρο παραμένει προβληματικό θέμα, καθώς μέχρι σήμερα δεν υπάρχει νόμος αναγνώρισης φύλου στην Κύπρο. Αυτό συνοδεύεται από την απουσία απλών διαδικασιών που μπορούν να διασφαλίσουν τη νόμιμη αλλαγή της ταυτότητας φύλου για τα τρανς άτομα. Ως εκ τούτου, συχνά απαιτείται από τρανς άτομα, πριν να ζητήσουν την αλλαγή των προσωπικών δεδομένων που να ανταποκρίνονται στην ταυτότητα φύλου τους, να υποβληθούν σε ιατρικές παρεμβάσεις και χειρουργικές επεμβάσεις (Ecri, 2016). Επίσης, τα τρανς άτομα πρέπει να ταξιδέψουν στο εξωτερικό για χειρουργική επέμβαση, καθώς δεν πραγματοποιούνται χειρουργικές επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου. Σύμφωνα με την έκθεση Ecri (2016), έχει αναφερθεί ότι το Υπουργείο Υγείας φαίνεται να μην είναι πρόθυμο να καλύψει το κόστος της χειρουργικής επέμβασης, στη βάση ότι δεν είναι ιατρικά απαραίτητα. Ως αποτέλεσμα, τα τρανς άτομα αναγκάζονται να χρηματοδοτήσουν τα ίδια τη χειρουργική τους επέμβαση. Ωστόσο, πρέπει να αναφερθεί ότι η νομική αναγνώριση φύλου αποτελεί επί του παρόντος θέμα συζήτησης.

2.3. Πολιτικές και δράσεις κατά των διακρίσεων

Προκειμένου να μειωθεί το φαινόμενο της ομοφοβίας και τρανσφοβίας στα σχολεία, η κυβέρνηση έλαβε συγκεκριμένα βήματα. Συγκεκριμένα, το 2011 θέματα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου εισήχθησαν στην προσχολική, πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2017). Επιπλέον, το 2012, η Κύπρος εφάρμοσε ένα σχέδιο για την καταπολέμηση του εκφοβισμού στα σχολεία, προκειμένου να προωθηθεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για τα παιδιά ΛΟΑΤΙ. Η εκστρατεία με τίτλο «Ασπίδα κατά της Ομοφοβίας στην Εκπαίδευση» οργανώθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Επιτρόπου Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Επιπλέον, η εκστρατεία χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό Πρόγραμμα «Νεολαία σε Δράση» και υλοποιήθηκε από την Ομάδα Εκπαιδευτών του Συμβουλίου Νεολαίας Κύπρου (CYC) σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Οικογενειακού Προγραμματισμού Κύπρου (CFPA). Συνέβαλαν, επίσης, το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Parageorgiou & Karsou, 2015). Στόχος της εκστρατείας ήταν δωθούν τα εφόδια στους επαγγελματίες του τομέα της εκπαίδευσης ούτως ώστε να μπορούν να προλαμβάνουν και να χειρίζονται ομοφοβικά περιστατικά στο σχολικό περιβάλλον. Επιπλέον, το έργο αποσκοπούσε στην προώθηση θετικού λόγου για τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη σεξουαλικότητα του φύλου. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το σχέδιο αποτελούνταν από τρία μέρη: μια ποιοτική μελέτη που διερεύνησε τις εμπειρίες δασκάλων σχετικά με τα πρότυπα φύλου και την ομοφοβία στα σχολεία, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για δασκάλους σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα και ένα εθνικό συνέδριο για τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης (Soshilou & Vasiliou, 2016, Parageorgiou & Karsou, 2015). Συνολικά, 80 εκπαιδευτικοί διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων εκπαιδεύτηκαν σχετικά με το θέμα της ομοφοβίας στην εκπαίδευση και, το σημαντικό, ένα εγχειρίδιο με οδηγίες για την ενσωμάτωση των ΛΟΑΤ θα εκπονηθεί και θα διανεμηθεί στα σχολεία. Επιπλέον, σύμφωνα με την έκθεση Ecri (2016), μεταξύ Ιουνίου 2014 και Μαρτίου 2015, η Κύπρος ήταν μια από τις έξι χώρες που συμμετείχαν στο κοινό πρόγραμμα της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης «Εκπαίδευση για Διδασκαλία Αμφιλεγόμενων Θεμάτων» που κάλυπτε ζητήματα ομοφυλοφιλίας. Περίπου 180 δάσκαλοι, κυρίως δημοτικών σχολείων, συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τέλος, το 2016, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού δημοσίευσε την αναθεωρημένη έκδοση του «Κώδικα Δεοντολογίας κατά του Ρατσισμού και Οδηγός για τη Διαχείριση και Καταγραφή Ρατσιστικών Περιστατικών» (Υπουργείο Παιδείας, 2016). Ο Κώδικας επισημαίνει ότι πρέπει να επιδειχθεί μηδενική ανοχή σε περιστατικά ρατσισμού ή οποιασδήποτε μορφής διάκρισης λόγω φύλου, εθνικότητας, εμφάνισης, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, αναπηρίας ή άλλων πτυχών της ταυτότητας.

Όσον αφορά στα δικαιώματα των τρανς, το 2013, η Επίτροπος Ισότητας Φύλων εξέδωσε έκθεση σχετικά με τους όρους κράτησης των τρανς ατόμων, που οδήγησε στον καθορισμό, σε συνεργασία με την αστυνομία, μιας σειράς κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη σύλληψη, έρευνα και κράτηση τρανς ατόμων. Οι οδηγίες κοινοποιήθηκαν από την αστυνομία σε όλα τα τμήματα και μονάδες (Demetriou, 2014).

2.3.1. Συμβολή ΜΚΟ και άλλων οργανισμών

Η ΜΚΟ στην ελληνοκυπριακή κοινότητα που υποστηρίζει και προωθεί τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ είναι η 'Accept'. Η 'Accept' συνεργάζεται στενά με άλλες ΜΚΟ, όπως το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και το Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού Κύπρου για θέματα που αφορούν τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στην Κύπρο.

2.3.2. Επισκόπηση αποτελεσμάτων και εκθέσεων ερευνών

Η πρώτη έρευνα που διεξήχθη στην Κύπρο σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τις εμπειρίες της ΛΟΑΤ κοινότητας που έγινε το 2011 (Karsou et al., 2011) αποκάλυψε υψηλά επίπεδα ομοφοβικών περιστατικών που σημειώθηκαν στο σχολικό περιβάλλον και δεν εξετάστηκαν ή διερευνήθηκαν από τις σχολικές Αρχές. Την ίδια χρονιά, το 2011, το Σώμα Ισότητας έλαβε αριθμό καταγγελιών για ομοφοβικά περιστατικά σε σχολεία (Demetriou, 2014). Μια διαφορετική μελέτη από τους Καψού & Μάντη (2012) ανέφερε σοβαρές περιπτώσεις ομοφοβικού εκφοβισμού και παρενόχλησης στο σχολείο, οι οποίες συχνά δεν καταγγέλλονταν, καθώς δεν υπήρχαν οδηγίες για το χειρισμό τους. Επίσης, το 2012 η Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δημοσίευσε έκθεση για την ομοφοβία στην εκπαίδευση στην Κύπρο, η οποία τόνισε την έκταση του ομοφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία και περιέγραψε τον αρνητικό αντίκτυπο του εκφοβισμού στα θύματα (Demetriou, 2014). Όλα τα ευρήματα που παρουσιάζονται παραπάνω παρουσιάζονται επίσης στην έκθεση Ecri (2016). Το Ecri διαπίστωσε ότι η κυβέρνηση έλαβε υπόψη τη σοβαρότητα του ζητήματος και ως εν τούτου έλαβε σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ομοφοβίας στο σχολικό περιβάλλον (βλ. Τμήμα των πολιτικών κατά της διάκρισης και εφαρμογή). Είναι αξιοσημείωτο ότι η πιο πρόσφατη έρευνα που δημοσιεύτηκε στην Κύπρο από τους Soshilou & Vasiliou (2016) που διερεύνησε την ομοφοβία εξετάζοντας αφηγήσεις εκπαιδευτικών κατέδειξε σημαντική έλλειψη γνώσεων περί του θέματος του σεξουαλικού προσανατολισμού, καθώς επίσης και έλλειψη ικανότητας εκ μέρους των εκπαιδευτικών να χειρίζονται ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού. Επιπλέον, οι αφηγήσεις των εκπαιδευτικών όταν περιέγραφαν, τόσο τις προσωπικές τους απόψεις όσο και τα ομοφοβικά περιστατικά, διαπνέονταν από ομοφοβικό λόγο.

Ένα άλλο σημαντικό εύρημα που φέρνει στο προσκήνιο την έλλειψη, εκ μέρους των εκπαιδευτικών, γνώσεων και συνειδητοποίησης σχετικά με το θέμα, είναι το γεγονός ότι αριθμός δασκάλων εξέφρασαν ανησυχία για τις αντιδράσεις γονέων σχετικά με τη συζήτηση σεξουαλικών θεμάτων ή την έκφραση φύλου στο σχολείο. Αυτό συνδέεται, επίσης, με το γεγονός ότι η θεσμική ομοφοβία ενισχύεται από τα στερεότυπα που έχουν οι ίδιοι οι δάσκαλοι (ibid., 2016). Το τελευταίο εύρημα συνάδει με τα ευρήματα προηγούμενης έρευνας (Karsou et al., 2011; Trimikliniotis & Karayanni, 2008) που εξηγούν ότι τα θέματα ΛΟΑΤ και οι συζητήσεις περί ομοφοβίας παραμένουν ταμπού και σπάνια συζητούνται ανοιχτά στη δημόσια σφαίρα και στο σχολικό περιβάλλον. Στις ίδιες γραμμές, η έρευνα που διενεργήθηκε από το FRA (2014) έδειξε ότι στην Κύπρο το 97% όλων των ερωτηθέντων ανέφερε ότι έχει δει ή ακούσει αρνητικά σχόλια ή συμπεριφορές όταν κάποιος συμμαθητής θεωρήθηκε ΛΟΑΤ στο σχολείο και πριν από την ηλικία 18.

Πορίσματα της
έρευνας πεδίου

3. Πορίσματα της έρευνας πεδίου

3.1. Έκταση, εντοπισμός και αναγνώριση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού

Αυτό το μέρος της έκθεσης παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα στο διαδίκτυο και τις τρεις ομάδες εστίασης, σε σχέση με την έκταση και την αναγνώριση του ομοφυλοφιλικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στην εκπαίδευση. Πριν παρουσιαστούν τα ευρήματα της έρευνας, θα ήταν δίκαιο να αναφερθούμε στα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (67,1%) αυτοπροσδιορίστηκαν ως γυναίκες, ενώ οι υπόλοιποι (32,9%) αυτοπροσδιορίστηκαν ως άνδρες. Κανείς από τους συμμετέχοντες δεν αυτοπροσδιορίστηκε ως τρανς ή ίντερσεξ. Σε σχέση με την ηλικία, οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες: 1) 16 ως 18 ετών (8.6%), 2) 19 ως 30 ετών (28.7%), 3) 31 ως 40 ετών (41.4%), 4) 41 έως 58 ετών (21.3%). Όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων, η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων (75.7%) δήλωσε ότι κατέχει πτυχίο πανεπιστημίου, το 5.7% δήλωσε ότι έχει πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 10% δήλωσε ότι έχει μεταπτυχιακό, το 2.9% δήλωσε ότι κατέχει διδακτορικό, το 2.9% δήλωσε ότι έχει επαγγελματικό τίτλο από ανώτερο ίδρυμα, το 1.4% δήλωσε ότι φοιτά στο λύκειο και το 1.4% δήλωσε ότι εγκατέλειψε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση, το 38.6% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι είναι παντρεμένοι και το 24.3% ότι είναι ελεύθεροι. Επιπλέον, το 18.5% δήλωσε ότι συζεί μαζί με το σύντροφο τους, το 10% ανέφερε ότι είναι σε σχέση αλλά δεν συζούν με το σύντροφό τους, το 4.3% δήλωσε ότι είναι ελεύθεροι και δεν έχουν συζήσει ποτέ με σύντροφο, το 2.9% δήλωσε ότι είναι ανήλικοι και ζουν με τους γονείς τους και το 1.4% ότι είναι χωρισμένοι. Όσον αφορά στον σεξουαλικό προσανατολισμό των συμμετεχόντων, η μεγάλη πλειοψηφία (78.6%) αυτοπροσδιορίστηκε ως ετερόφιλοι, ένα ποσοστό 11.4% αυτοπροσδιορίστηκε ως ομοφυλόφιλοι, 7.1% των συμμετεχόντων αυτοχαρακτηρίστηκαν ως αμφισεξουαλικοί, 1.4% δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν και το 1.4% ότι προτιμούσαν να μην απαντήσουν στην ερώτηση. Τέλος, σε σχέση με το ρόλο των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική κοινότητα, το 57.1% δήλωσε ότι εργάζονται ως εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 11.4% των συμμετεχόντων προσδιορίστηκαν ως γονείς, 5.7% ως φοιτητές, 4.3% ως σχολικοί σύμβουλοι, 4.3% ως φοιτητές πανεπιστημίου, 2.9% ως κοινωνικοί λειτουργοί και 2.9% ως ψυχολόγοι. Επιπλέον, το 2.9% των συμμετεχόντων αυτοπροσδιορίστηκαν ως φωτογράφοι, το 2.9% ως επισκέπτες υγείας, το 1.4% ως εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης, το 1.4% ως καθηγητές Αγγλικών που εργάζονται σε ιδιωτικό ίδρυμα, το 1.4% ότι εργάζονται με παιδιά και το 1.4% δήλωσε φοιτητές που εγκατέλειψαν το σχολείο πρόσφατα. Σε σχέση με τους συμμετέχοντες των ομάδων εστίασης, η πρώτη ομάδα εστίασης αποτελείτο από τέσσερις δασκάλους - τρεις γυναίκες και έναν άνδρα. Τρεις από τους συμμετέχοντες εργάζονταν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ένας

στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η δεύτερη ομάδα εστίασης αποτελείτο από δυο σχολικούς ψυχολόγους, έναν σχολικό σύμβουλο και έναν εκπαιδευόμενο δάσκαλο / κλινικό ψυχολόγο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τρεις από τους συμμετέχοντες ήταν γυναίκες και ένας άνδρας. Τέλος, η τρίτη ομάδα εστίασης αποτελείτο από τέσσερις γονείς, τρεις γυναίκες και έναν άνδρα, και τέσσερις μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δύο αγόρια και δύο κορίτσια. Το μικρό μέγεθος των ομάδων εστίασης οφείλεται σε απώλειες τελευταίας στιγμής. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να αναφερθεί ότι η συζήτηση της ομάδας εστίασης παρήγαγε πλούσιο υλικό.

3.1.1. Προσωπικές απόψεις

Όπως εξήγησαν μερικοί από τους σχολικούς επαγγελματίες που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης, η σχολική κοινότητα, είτε λόγω άγνοιας είτε στην προσπάθεια της να προστατέψει τους μαθητές με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου, τείνει συχνά να διαιωνίζει ομοφοβικές και τρανφοβικές συμπεριφορές. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η στάση αυτή αντανάκλαται επίσης και στο γεγονός ότι οι δάσκαλοι αποθαρρύνονται ανοιχτά από το να συζητούν θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού στην τάξη, καθώς τα θέματα αυτά θεωρούνται ακατάλληλα. Πιο συγκεκριμένα, δύο από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το γεγονός ότι συζητήσαν θέματα αυτού του είδους είχε αρνητικό αντίκτυπο σε αυτούς προσωπικά (ένας από αυτούς μεταφέρθηκε σε άλλο σχολείο και ένας άλλος έλαβε παράπονο από γονείς). Συνολικά, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι όταν οι δάσκαλοι και άλλοι συνάδελφοι εντοπίζουν περιστατικά εκφοβισμού, είτε παραμένουν σιωπηλοί είτε προσπαθούν να τα αγνοούν ή να τα καλύπτουν, αντί να τα αντιμετωπίζουν.

3.1.2. Σχολικό περιβάλλον

Στη διαδικτυακή έρευνα, εξετάστηκε η έκταση, εντοπισμός και αναγνώριση του ομοφοβικού εκφοβισμού στο σχολικό περιβάλλον στην Κύπρο, με το να ζητηθεί από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν ποιοι μαθητές συνήθως υποβάλλονται σε εκφοβισμό, με τους συμμετέχοντες να μπορούν να απαντήσουν αναφέροντας περισσότερες από μία ομάδες μαθητών. Η ομάδα που προσδιορίστηκε ως η πιο πιθανή (72,9%) να δεχθεί εκφοβισμό ήταν η ομάδα των μαθητών των οποίων η εικόνα δεν ταιριάζει με την αναμενόμενη εικόνα ενός αγοριού ή κοριτσιού. Η ομάδα που κατέλαβε τη δεύτερη θέση (68,6%) όσον αφορά στο πόσο πιθανό είναι να δεχθεί εκφοβισμό ήταν η ομάδα των μαθητών που είναι υπέρβαροι. Ακολούθησαν η ομάδα των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο (54,3%), οι μαθητές που αντιμετωπίζουν μαθησιακές προκλήσεις (51,4%) και οι μαθητές από φτωχές οικογένειες (34,4%). Επιπλέον, το 10% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν γνωρίζουν ποιοι μαθητές δέχονται συνήθως εκφοβισμό και η απάντηση ότι οποιοσδήποτε μπορεί να υποβληθεί σε εκφοβισμό έλαβε 8,6%. Δύο άτομα δήλωσαν ότι οποιοσδήποτε αποκλίνει από την έννοια του συνηθισμένου συνήθως υπόκειται σε εκφοβισμό. Τέλος, ένα άτομο είπε ότι οι μαθητές που είναι δημοφιλείς και σωματικά δυνατοί ενδέχεται να δεχθούν εκφοβισμό.

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές ή άτομα στο σχολείο τους, το 42,9% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι δεν ξέρουν ή γνωρίζουν κάποιον, το 31,4% απάντησε ναι και το 25,7% απάντησε όχι. Ομοίως, όταν ερωτήθηκαν αν θεωρούν ότι υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές ή άτομα στο σχολείο τους, το 53,6% των συμμετεχόντων είπε ναι, το 33,9% απάντησε ότι δεν γνωρίζουν και το 12,5% απάντησε όχι. Η επόμενη ερώτηση ζητούσε από τους συμμετέχοντες να περιγράψουν την επικράτηση του ομοφοβικού και τρανσοφοβικού εκφοβισμού στο σχολείο τους. Το 22,9% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν για την επικράτηση, 21,4% δήλωσαν ότι ο ομοφοβικός και τρανσοφοβικός εκφοβισμός είναι κάπως διαδεδομένος, το 20% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν είναι πραγματικά διαδεδομένος,

το 18,6% δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου διαδεδομένος και το 1,4% είπε ότι είναι πολύ διαδεδομένος. Ωστόσο, όταν οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν κατά πόσο μαθητές στο σχολείο τους έχουν υποστεί ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό ή αν έχουν ακούσει αρνητικά σχόλια για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, το 47,1% των συμμετεχόντων απάντησε ότι δεν γνωρίζουν αλλά το 40% απάντησε ναι. Ένα χαμηλότερο ποσοστό, της τάξης του 12,9% των συμμετεχόντων απάντησε όχι. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής διδάσκεται στο σχολείο. Το 61,4% των συμμετεχόντων απάντησε όχι και το 38,6% απάντησε ναι. Εκείνοι που απάντησαν ναι (38,6%) ερωτήθηκαν εάν η σεξουαλική αγωγή περιλαμβάνει πληροφόρηση για τη διαφορετικότητα στο σεξουαλικό προσανατολισμό και στην ταυτότητα φύλου. Η συντριπτική πλειοψηφία εξ αυτών (66,7%) απάντησε ότι δεν περιλαμβάνει πληροφόρηση σχετικά με τη διαφορετικότητα στο σεξουαλικό προσανατολισμό και στην ταυτότητα φύλου και το 33,3% δήλωσε ότι υπάρχει πληροφόρηση στα θέματα αυτά. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν επίσης εάν το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής περιλαμβάνει πληροφόρηση σχετικά με την αναγνώριση και την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Είναι σημαντικό ότι το 90,9% απάντησε όχι, ενώ μόνο το 9,1% απάντησε ναι. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πόσο σημαντικό είναι κατά τη γνώμη τους μια σχολική κοινότητα να καταπολεμήσει τον ομοφοβικό και τον τρανσφοβικό εκφοβισμό. Το 70% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι είναι πολύ σημαντικό, το 11,4% δήλωσε ότι δεν έχει γνώμη, το 10% δήλωσε ότι είναι σημαντικό, το 7,1% δήλωσε ότι δεν είναι ούτε σημαντικό ούτε ασήμαντο και 1,4% δήλωσε ότι δεν είναι σημαντικό.

Τα πιο πάνω ευρήματα δείχνουν ότι ορισμένες ομοφοβικές και τρανσφοβικές συμπεριφορές είναι εμφανείς στο σχολικό περιβάλλον. Σε σχέση με αυτό, ένα πολύ υψηλό ποσοστό συμμετεχόντων στην έρευνα στο διαδίκτυο αναγνώρισε ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν τις λέξεις «γκέι, πούστης» κ.τ.λ., με σκοπό να προσβάλουν άλλα παιδιά. Αυτό το εύρημα υποστηρίζεται επίσης από τις ομάδες εστίασης, στις οποίες επαγγελματίες που έχουν γίνει μάρτυρες περιστατικών ομοφοβικού εκφοβισμού διευκρίνισαν ότι η λέξη «γκέι» χρησιμοποιείται συχνά για να προσβάλει κάποιον. Επίσης, δύο από τα παιδιά που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης δήλωσαν ότι οι όροι «λεσβία ή γκέι» χρησιμοποιούνται κατά τρόπο προσβλητικό μεταξύ των παιδιών και οι εκπαιδευτικοί δεν αντιδρούν σε αυτό.

Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πόσο συχνά ακούνε μαθητές που δημοσιεύουν στο διαδίκτυο αρνητικά σχόλια σχετικά με την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, το 28,6% των συμμετεχόντων απάντησε αρκετές φορές το χρόνο, το 21,4% αρκετές φορές το μήνα και 5,7% μία φορά την εβδομάδα και πιο συχνά. Ως εκ τούτου, ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 55,7% ανέφερε ότι άκουσε μαθητές να δημοσιεύουν στο διαδίκτυο αρνητικά σχόλια για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Ορισμένα από τα σχόλια αυτού του είδους περιελάμβαναν τα εξής: 1) Η ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα αποτελεί κακό παράδειγμα για τα παιδιά και τους νέους και ενθαρρύνει τους νέους να μην ακολουθούν την «φυσιολογική εικόνα» που κατασκευάζει η κοινωνία. Επίσης, ορισμένοι δήλωσαν ότι νέοι με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου θα βλάψουν την κοινωνία με τη βοήθεια της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας. 2) Ομοφυλόφιλοι, μη φυσιολογικοί κλπ. 3) Το να είναι κανείς γκέι δεν είναι φυσιολογικό και αυτά τα άτομα δεν πρέπει να παντρευτούν ή να υιοθετήσουν παιδιά, 4) Παλιολεσβία, όταν μιλάμε για ένα τρανς άτομο, γκέι όταν μιλάμε για ένα στρέιτ αγόρι, «οι λεσβίες γαμιούνται στις τουαλέτες πάλι».

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά ακούνε συναδέλφους να κάνουν αρνητικά σχόλια για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, το 31,4% των συμμετεχόντων ανέφερε σπάνια, 25,7% αρκετές φορές το χρόνο, 22,9% αρκετές φορές το μήνα, 12,9% ποτέ, 5,7% μία φορά τη βδομάδα και το 1,4% απάντησε ότι δεν ξέρουν. Όπως φαίνεται, ένα υψηλό ποσοστό της τάξης του 54,3% δήλωσε ότι ακούει συναδέλφους να λένε αρνητικά σχόλια για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και πιο συγκεκριμένα, κάποια από τα σχόλια που έχουν ακούσει από συναδέλφους τους είναι τα εξής: 1) το να είναι κανείς ομοφυλόφιλος ή / και τρανς βλάπτει την κοινωνία και

βλάπτει την ανάπτυξη μιας φυσιολογικής οικογένειας, 2) είναι αηδιαστικό να βλέπει κανείς ομοφυλόφιλα ζευγάρια ή άντρες ντυμένους γυναίκες και αποτελούν κακό παράδειγμα για τα παιδιά, 3) ομοφυλοφιλία = ενάντια στη φύση, 4) είναι απαράδεκτο να μιλάμε για ταυτότητα φύλου, το φύλο μας είναι αυτό που δείχνουν τα γεννητικά μας όργανα. Το να είναι κανείς ομοφυλόφιλος είναι σατανικό. Ο,τιδήποτε άλλο εκτός από την ετεροφυλία είναι καθαρά για σεξουαλική ικανοποίηση, 5) δεν έχουν πρόβλημα εφ' όσον δεν υιοθετούν παιδιά. Αυτό δεν είναι φυσιολογικό, αλλιώς η φύση ή ο Θεός θα τους άφηνε να μπορούν να κάνουν παιδιά, 6) είναι πούστης, κάνει μπαλέτο, 7) δεν είναι απαραίτητο να γίνεται η Πορεία Υπερηφάνειας, 8) πώς μπορείς να είσαι ανάμεσά τους; Αυτό είναι αμαρτία στα μάτια του Θεού. Φταίει το σχολείο που τους διδάσκει ότι αυτό το πράγμα είναι αποδεκτό.

Όπως μπορεί κανείς να διακρίνει, τα σχόλια που προέρχονται από επαγγελματίες που εργάζονται μέσα στη σχολική κοινότητα δεν είναι μόνο ενδεικτικά των ομοφοβικών και τρανσφοβικών συμπεριφορών που υπάρχουν στο σχολείο, αλλά αποκαλύπτουν τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτό το περιβάλλον στα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά. Δυστυχώς, όπως αποκάλυψε και η ομάδα εστίασης, οι επαγγελματίες του σχολείου που συμμετείχαν στις ομάδες εστίασης ανέφεραν ότι συχνά τα παιδιά δεν αισθάνονται άνετα να αποκαλύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους, ωστόσο όταν το κάνουν τελικά, συχνά δέχονται προσβλητικά / υβριστικά σχόλια, τόσο από μαθητές όσο και από δάσκαλους (που πιστεύουν ότι αυτοί οι μαθητές μπορεί να μην συμπεριφέρονται κατάλληλα). Αυτά τα σχόλια συχνά βασίζονται σε μια σειρά προκαταλήψεων αναφορικά με τις έννοιες άνδρας και γυναίκα, τη διάκριση μεταξύ των δύο εννοιών, καθώς και τις υποθέσεις που τις συνοδεύουν (π.χ. τα αγόρια δεν πρέπει να ντύνονται με αυτόν τον τρόπο). Επιπλέον, οι δάσκαλοι που δεν αισθάνονται άνετα με τις διαφορετικές εκφράσεις σεξουαλικότητας και ταυτότητας φύλου συχνά προσπαθούν να προστατεύσουν τους μαθητές αποθαρρύνοντάς τους από το να εκδηλώσουν ποιοί είναι και τους απαγορεύουν να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που δεν είναι συμβατές με τη στερεοτυπική έννοια της ετεροκανονικότητας (π.χ. ένα κορίτσι δεν επιτρέπεται να παίζει ποδόσφαιρο, ώστε να μην γίνει λεσβία). Τέλος, όπως ένας από τους συμμετέχοντες τόνισε, η ομοφοβία και η τρανσφοβία είναι πιο διαδεδομένες μεταξύ των εκπαιδευτικών, παρά μεταξύ των μαθητών. Αυτή η ομοφοβική συμπεριφορά φαίνεται να εκδηλώνεται σε μια γενικότερη στάση που περιστρέφεται γύρω από την ιδέα ότι τα ζητήματα του σεξουαλικού προσανατολισμού δεν πρέπει να συζητούνται στο σχολείο, καθώς το να μιλά κανείς γι' αυτά μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναπτύξουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό έξω από τα πλαίσια του φυσιολογικού.

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό στον οποίο συμφωνούν με κάποιες απόψεις σχετικά με τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες συμφώνησαν εντελώς με τις ακόλουθες δηλώσεις: 1) το σχολείο πρέπει να αποτρέψει ή να καταπολεμήσει αρνητικά σχόλια εναντίον ΛΟΑΤΚΙ ατόμων (61,4%), 2) τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα θα πρέπει να μπορούν να εκφράσουν το σεξουαλικό προσανατολισμό τους ή την ταυτότητα φύλου τους στο σχολείο (52,8%), 3) το σχολείο πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών (58,5%). Επιπλέον, ένα μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων (57,1%) φάνηκε να συμφωνεί απόλυτα με την άποψη ότι η έρευνα δείχνει ότι τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα χάνουν μαθήματα λόγω της αρνητικής ατμόσφαιρας στο σχολείο και πως το σχολείο πρέπει να εξασφαλίσει ότι οι μαθητές δεν χάνουν μαθήματα. Επιπλέον, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (64,2%) συμφώνησαν εντελώς με την άποψη ότι έρευνες δείχνουν ότι οι ΛΟΑΤΚΙ μαθητές έχουν υψηλότερα επίπεδα αυτοκτονίας από τους ετεροφυλόφιλους μαθητές αγόρια / κορίτσια και πως το σχολείο πρέπει να διαφυλάξει ότι θα αισθάνονται άνετα στο σχολείο.

Τέλος, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για την άποψη τους σχετικά με το αν οι ακαδημαϊκές επιδόσεις των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών είναι χαμηλότερες λόγω αρνητικών σχολίων σχετικά με τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου. Το 30% δήλωσε ότι η ακαδημαϊκή

απόδοση των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών μπορεί να είναι χαμηλότερη σε σύγκριση με τους άλλους μαθητές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι παραπάνω θέσεις αποκαλύπτουν ότι, αφενός, οι συμμετέχοντες εντοπίζουν και αναγνωρίζουν το βαθμό στον οποίο συμβαίνει ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός, αλλά αφετέρου το γεγονός ότι το 64,2% των συμμετεχόντων συμφωνεί απολύτως με τη δήλωση ότι η έρευνα δείχνει ότι οι ΛΟΑΤΚΙ μαθητές έχουν υψηλότερα επίπεδα αυτοκτονίας από τους ετεροφυλόφιλους μαθητές αγόρια / κορίτσια. Το γεγονός αυτό φέρνει στην επιφάνεια την ανάγκη δημιουργίας ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος που προωθεί την αποδοχή στην ποικιλομορφία οποιουδήποτε είδους.

Κάποιες άλλες στατιστικές αναλύσεις (X square independent test) διεξήχθη προκειμένου να προσδιοριστεί εάν υπήρξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ του δείγματος της έρευνας στο διαδικτυο. Συγκεκριμένα, η πρώτη στατιστική ανάλυση διεξήχθη προκειμένου να διερευνηθεί εάν η θέση των συμμετεχόντων στη σχολική κοινότητα παίζει ρόλο στον τρόπο με τον οποίο απάντησαν σε διάφορες ερωτήσεις. Για τον σκοπό αυτό, οι συμμετέχοντες ομαδοποιήθηκαν σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τη θέση τους στην σχολική κοινότητα, στους εκπαιδευτικούς και στους άλλους. Η ανάλυση αποκάλυψε ότι υπήρξε στατιστική διαφορά μεταξύ των εκπαιδευτικών και των άλλων, στις ακόλουθες δηλώσεις: 1) μαθητές επίτηδες αποκλείουν άλλους μαθητές από διάφορες δραστηριότητες 2) μαθητές παίρνουν ή καταστρέφουν πράγματα άλλων μαθητών 3) μαθητές χτυπούνται ή σπρώχνονται από άλλους μαθητές, 4) μαθητές διαδίδουν κακές φήμες για άλλους μαθητές, 5) μαθητές κάνουν αρνητικά σχόλια για άλλους στο διαδικτυο, 6) μαθητές αγγίζονται με σεξουαλικό τρόπο από άλλους μαθητές. Μια πιθανή ερμηνεία του ευρήματος αυτή είναι ότι οι εκπαιδευτικοί, λόγω του ρόλου που διαδραματίζουν στη σχολική κοινότητα είναι σε θέση να εντοπίσουν ευκολότερα τα περιστατικά αυτά σε σύγκριση με άλλους επαγγελματίες της σχολικής κοινότητας.

Επίσης, υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των εκπαιδευτικών και των άλλων σε σχέση με το αν μαθητές στο σχολείο τους βίωσαν ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό ή άκουσαν αρνητικά σχόλια για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι οι εκπαιδευτικοί είναι πιθανότερο να έχουν καλύτερη γνώση του φαινομένου του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού από ότι οι άλλοι επαγγελματίες.

Στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα εντοπίστηκε, επίσης, μεταξύ της ερώτησης που ρωτούσε τους συμμετέχοντες αν γνωρίζουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές στο σχολείο τους και της ερώτησης που ρωτούσε αν μαθητές στο σχολείο τους είχαν υποστεί ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό ή είχαν ακούσει αρνητικά σχόλια σχετικά με την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Από αυτό το εύρημα θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι αυτοί οι οποίοι γνωρίζουν ΛΟΑΤΚΙ άτομα στο σχολείο τους ενδεχομένως να είναι και σε θέση να εντοπίσουν τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Τέλος, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα μεταξύ της ερώτησης που ρωτούσε αν οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές / άτομα στο σχολείο τους και με τις ακόλουθες απαντήσεις: 1) Το σχολείο πρέπει να αποτρέπει ή να καταπολεμά αρνητικά σχόλια εναντίον των ΛΟΑΤΚΙ 2) το σχολείο πρέπει να λάβει υπόψη την ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών και 3) η έρευνα δείχνει ότι οι ΛΟΑΤΚΙ μαθητές έχουν υψηλότερα επίπεδα αυτοκτονίας από τους ετεροφυλόφιλους μαθητές αγόρια / κορίτσια: το σχολείο πρέπει να φροντίζει να αισθάνονται άνετα στο σχολείο. Είναι ενδιαφέρον ότι δεν βρέθηκαν σημαντικά στατιστικά αποτελέσματα μεταξύ των συμμετεχόντων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.

3.1.3. Εντός / εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος (οικογένεια, φίλοι και σχολείο)

Η αναγνώριση και ο εντοπισμός ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού υπήρξε ένα ζήτημα που εμφανίστηκε και στο οικογενειακό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι γονείς που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης (ομάδα εστίασης γονέων και παιδιών) τόνισαν τη σημασία της σεξουαλικής αγωγής στην οικογένεια. Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τα θέματα που οι γονείς πρέπει να συζητήσουν με τα παιδιά τους, απάντησαν ότι είναι πολύ

σημαντικό να είναι ειλικρινείς και ανοιχτοί με τα παιδιά από τη μέρα που γεννιούνται, να μιλάνε για το σεξ και να απαντούν σε όλες τις ερωτήσεις που θέτουν τα παιδιά. Σε αυτό το πλαίσιο, τόνισαν ότι μια αντίθετη στάση ενδεχομένως να δημιουργήσει στα παιδιά την εντύπωση ότι τα θέματα αυτά αποτελούν ταμπού κάτι το οποίο μεταγενέστερα μπορεί να οδηγήσει σε αισθήματα ενοχής. Οι συμμετέχοντες έφεραν επίσης στο προσκήνιο τη σημασία του να λειτουργεί το οικογενειακό περιβάλλον ως ένας ασφαλής χώρος μέσα στο οποίο τα παιδιά θα μπορούν να εκφραστούν και να αναζητήσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται αναφορικά με τα θέματα σεξουαλικής αγωγής.

Ένας από τους γονείς υπογράμμισε ότι πρέπει να είναι προσεκτικοί στο πώς παρουσιάζουν το ζήτημα της σεξουαλικής επαφής, ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικίες και είπε ότι είναι σημαντικό να εξηγήσουν την έννοια του σεξ σε σχέση με την έννοια της αγάπης. Ένα άλλο θέμα που αναδείχθηκε ως ένα σημαντικό ζήτημα προς συζήτηση ήταν οι σχέσεις και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων. Τέλος, ένας άλλος συμμετέχοντας πρόσθεσε επίσης ότι η σεξουαλική αγωγή περιλαμβάνει πληροφόρηση και συζητήσεις για τους διαφορετικούς τύπους ζευγαριών που υπάρχουν στην κοινωνία (π.χ. ομοφυλόφιλα ζευγάρια) και οικογένειες (οικογένειες που μπορεί να συνίστανται από μητέρα / πατέρα, το παιδί τους και το σκυλί τους). Σε σχέση με αυτό, κατά τη διάρκεια της συζήτησης, τονίστηκε αρκετές φορές ότι τα παιδιά πρέπει να μάθουν από νεαρή ηλικία ότι υπάρχουν διαφορετικές εκδηλώσεις αγάπης πέραν από την κυρίαρχη ετεροκανονική. Δύο από τους γονείς δήλωσαν επίσης ότι έχουν φίλους που έχουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου, γεγονός το οποίο θεωρείται φυσιολογικό για την οικογένειά τους.

Όλα τα σχόλια και θέσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω δείχνουν ότι η ικανότητα αναγνώρισης του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού απαιτεί κυρίως την κατανόηση του γεγονότος ότι οι διαφορετικές εκδηλώσεις αγάπης που δεν εντάσσονται στο κυρίαρχο ετεροκανονικό μοντέλο είναι επίσης φυσιολογικές και πρέπει να γίνονται αποδεχτές από την κοινωνία ως τέτοιες. Επομένως, όταν τα παιδιά αποδέχονται την ποικιλομορφία, είναι σε θέση να εντοπίσουν την αδικία, τη βία και τον εκφοβισμό λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Σε σχέση με αυτό, δύο από τα παιδιά που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης ανέφεραν ότι όταν άκουσαν κάποιο συμμαθητή τους στο σχολείο να χρησιμοποιεί τη λέξη «γκέι» με προσβλητικό τρόπο, του εξήγησαν ότι αυτή η λέξη δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται αρνητικά, καθώς αναφέρεται σε κάτι φυσιολογικό. Ένα από τα παιδιά πρόσθεσε επίσης ότι συχνά ένα κορίτσι μπορεί να πει σε ένα άλλο κορίτσι «δεν θέλω να κάνω παρέα μαζί σου επειδή παίζεις ποδόσφαιρο» και ότι τα αγόρια τείνουν να αποκλείουν τα αγόρια των οποίων η συμπεριφορά ή η εμφάνιση αποκλίνει από την αναμενόμενη.

3.2. Αντιδράσεις της σχολικής κοινότητας στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό στο σχολείο

Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας αναφορικά με τις αντιδράσεις της σχολικής κοινότητας στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό στο σχολείο. Παρόλο που τα συμπεράσματα παρουσιάζονται ξεχωριστά για κάθε ομάδα συμμετεχόντων, πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά που παρουσιάζονται δεν αφορούν μόνο τη συγκεκριμένη ομάδα. Η οργάνωση και η παρουσίαση των ευρημάτων της διαδικτυακής έρευνας σε διαφορετικές ενότητες γίνεται για σκοπούς ανάλυσης και ταξινόμησης.

3.2.1. Σχολική διοίκηση

Στη διαδικτυακή έρευνα, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι το προσωπικό του σχολείου θα πρέπει να ενεργεί ενάντια στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (82,9%) είπε ναι και το 15,7% δήλωσε ότι δεν

γνωρίζουν. Σε σχέση με αυτό, η ομάδα εστίασης που διεξήχθη με επαγγελματίες αποκάλυψε ότι παρόλο που ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός στο σχολείο είναι αρκετά διαδεδομένος, συχνά δεν αντιμετωπίζεται, αλλά αποκρύπτεται, καθότι η ίδια η κοινωνία είναι ομοφοβική και τρανσφοβική. Αυτό το εύρημα φαίνεται να αντικατοπτρίζει την ευρύτερη αδυναμία της σχολικής διοίκησης να εφαρμόσει σχετικές πολιτικές για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Αναδεικνύει επίσης, ότι η στάση του σχολείου απέναντι σε αυτό το φαινόμενο εξαρτάται από τη σχολική διοίκηση και τις συγκεκριμένες απόψεις που μπορεί να έχουν οι ίδιοι οι διευθυντές.

3.2.2. Δάσκαλοι, σύμβουλοι / ψυχολόγοι

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι έχουν αρκετές γνώσεις για να ενεργήσουν ενάντια στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Οι μισοί από τους συμμετέχοντες (50%) δήλωσαν ναι, το 27,1% είπε όχι και το 22,9% δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν αν έχουν αρκετές γνώσεις για να αντιμετωπίσουν αυτό το φαινόμενο. Όταν τους ζητήθηκε να δηλώσουν πόσο συχνά υποστηρίζουν τους μαθητές όταν ακούν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια, το 35,7% απάντησε πάντοτε, το 24,3% απάντησε τις περισσότερες φορές, το 21,4% δήλωσε ότι δεν άκουσε ποτέ ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια στο σχολείο, το 14,3% δήλωσε ότι υποστηρίζουν τους μαθητές μερικές φορές και το 4,3% δήλωσε ότι δεν υποστηρίζουν ποτέ τους μαθητές όταν ακούν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια. Αναφορικά με αυτό, σε μια από τις ομάδες εστίασης, μία δασκάλα ανέφερε ότι παρόλο που θα ήθελε να βοηθήσει τους μαθητές, αισθάνεται ότι δεν μπορεί να το κάνει καθότι ενδεχομένως να εκτεθεί για τις διαφορετικές της απόψεις και ως εκ τούτου να έχει προβλήματα με τη σχολική διοίκηση του σχολείου. Στο ίδιο πλαίσιο, μία άλλη συμμετέχουσα δήλωσε ότι αισθάνεται ότι το να στηρίξει τους μαθητές αποτελεί μια τεράστια μάχη, την οποία δεν μπορεί να κάνει μόνη της και συνεπώς επιλέγει, και αυτή, να μην μιλήσει για αυτά τα θέματα.

Αυτό το εύρημα φαίνεται να συνδέεται επίσης με το γεγονός ότι άλλοι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι πολιτικές που υπάρχουν δεν εφαρμόζονται από το σχολείο με αποτέλεσμα να απουσιάζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο επαγγελματίας να μπορεί να ενεργήσει ενάντια στον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Αυτό συνδέεται επίσης με το γεγονός ότι ορισμένοι συμμετέχοντες αναγνώρισαν ότι η ευθύνη για την έλλειψη βασικών μέτρων καταπολέμησης του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού βρίσκεται στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Στη συνέχεια, στους συμμετέχοντες παρουσιάστηκαν κάποια σενάρια και ζητήθηκε από αυτούς να αναφέρουν πώς θα ένιωθαν. Συγκεκριμένα, ένα πολύ υψηλό ποσοστό συμμετεχόντων (65,7%) δήλωσε ότι θα αισθανόταν πολύ άνετα αν ήταν μόνοι στο ίδιο δωμάτιο με ένα ΛΟΑΤΚΙ μαθητή και ένα πολύ μικρό ποσοστό (4,2%) δήλωσε ότι θα αισθανόταν πολύ άβολα με αυτό. Αντίστοιχα, ένα πολύ υψηλό ποσοστό συμμετεχόντων (64,2%) δήλωσε ότι θα αισθανόταν πολύ άνετα αν είχαν ένα ΛΟΑΤΚΙ μαθητή στην τάξη τους και ένα πολύ μικρό ποσοστό (4,2%) δήλωσαν ότι θα αισθανόταν πολύ άβολα. Ακολούθως, ένα υψηλό ποσοστό μεταξύ των συμμετεχόντων (52,8%) δήλωσε ότι θα αισθανόταν πολύ άνετα αν ένας ΛΟΑΤΚΙ μαθητής τους αποκάλυπτε την ταυτότητά του εκτός τάξης και ένα μικρό ποσοστό (5,7%) δήλωσε ότι θα αισθανόταν πολύ άβολα. Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πώς θα ένιωθαν αν ένας ΛΟΑΤΚΙ μαθητής αποκάλυπτε την ταυτότητά του μέσα στην τάξη, το 41,4% δήλωσε ότι θα ένιωθαν πολύ άνετα και το 8,5% δήλωσε ότι θα αισθάνονταν πολύ άβολα. Παρομοίως, όταν ερωτήθηκαν για το πώς θα ένιωθαν αν ένας ΛΟΑΤΚΙ μαθητής τους ζητούσε προσωπική υποστήριξη σε μια ιδιωτική συνομιλία, το 47,1% δήλωσε ότι θα ένιωθαν πολύ άνετα και το 2,8% δήλωσαν ότι θα αισθάνονταν πολύ άβολα. Τέλος, ένα υψηλό ποσοστό συμμετεχόντων (47,1%) δήλωσε ότι θα αισθάνονταν πολύ άνετα αν ένας μαθητής ΛΟΑΤΚΙ τους ζητούσε να τον στηρίξουν αν προσέγγιζε στον διευθυντή για να ζητήσει βελτίωση της σχολικής πολιτικής σε

θέματα σεξουαλικότητας και διαφορετικότητας και ένα πολύ μικρό ποσοστό (2,8%) δήλωσε ότι θα αισθάνονταν πολύ άβολα.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι υπάρχουν άτομα από το προσωπικό του σχολείου που υποστηρίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά. Το 58,6% δήλωσε ναι, το 35,7% δήλωσε ότι δεν γνωρίζουν και το 5,7% δήλωσε όχι, δεν υπάρχουν άνθρωποι που να υποστηρίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά. Όταν ερωτήθηκαν πόσα άτομα από το σχολικό προσωπικό εκφράζουν την υποστήριξή τους στα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά, το 38,6% των συμμετεχόντων απάντησε μόνο λίγοι, το 21,4% απάντησε η μειονότητα, το 15,7% απάντησε λιγότεροι από τους μισούς, το 12,9% απάντησε η πλειοψηφία και το 2,9% δήλωσε κανείς. Τέλος, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν εκφράζουν την στήριξή τους στα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά. Η μεγαλύτερη ομάδα (40%) απάντησε ότι εκφράζουν την στήριξή τους στα ΛΟΑΤΚΙ παιδιά, παρά το γεγονός ότι αυτό σημαίνει ότι διακινδυνεύουν τη θέση τους στο σχολείο, το 35,7% δήλωσε ότι εκφράζουν την στήριξή τους, αλλά σκέφτονται τον κίνδυνο που διατρέχουν σε σχέση με τη θέση τους το σχολείο, το 8,6% δήλωσε ότι δεν εκφράζουν την στήριξή τους επειδή αυτό είναι ευθύνη του σχολείου και 1,4% δήλωσε ότι δεν εκφράζουν στήριξη επειδή δεν υποστηρίζουν αυτό το είδος συμπεριφοράς (ΛΟΑΤΚΙ). Ένας από τους συμμετέχοντες είπε ότι μόλις εξέφρασε την στήριξή του προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, δέχθηκε επίπληξη από τον διευθυντή του σχολείου και τον επιθεωρητή και ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι είχε έρθει σε σύγκρουση με τους συναδέλφους του για το θέμα αυτό. Είναι ενδιαφέρον ότι τα ευρήματα αυτά συνδέονται με το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι απονθαρρύνονται ανοιχτά από το να συζητήσουν θέματα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό στην τάξη. Όπως ήδη αναφέρθηκε, δύο από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το γεγονός ότι συζητήσαν θέματα αυτού του είδους είχε αρνητικές επιπτώσεις στους ίδιους προσωπικά.

Τέλος, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι πληροφορίες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου πρέπει να παρουσιάζονται στο σχολείο. Η συντριπτική πλειοψηφία (65,7%) δήλωσε ότι ναι, μια μικρότερη ομάδα 17,1% απάντησε επίσης ότι πιστεύουν ότι πληροφορίες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου πρέπει να παρουσιάζονται στο σχολείο, αλλά αυτό δεν επιτρέπεται από το σχολείο ή τις Αρχές, το 15,7% απάντησε ότι δεν γνωρίζουν και το 1,4% δήλωσε όχι. Όταν ερωτήθηκαν κατά πόσο αντιμετωπίζονται ζητήματα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου κατά τη διάρκεια του μαθήματος, το 55,7% των συμμετεχόντων είπε όχι, δεν αντιμετωπίζονται και το 44,3% δήλωσαν ναι, αντιμετωπίζονται. Η ακόλουθη ερώτηση αφορούσε στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται διαφορετικοί σεξουαλικοί προσανατολισμοί και διαφορετικές ταυτότητες φύλου κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Το 44,3% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι το θέμα αυτό δεν παρουσιάζεται, το 31,4% ανέφερε ότι τα πιο πάνω θέματα παρουσιάζονται με αντικειμενικό τρόπο, το 12,9% δήλωσε ότι παρουσιάζονται με αρνητικό τρόπο, το 5,7% ότι παρουσιάζονται με θετικό τρόπο, το 4,3% πολύ θετικά και το 1,4% πολύ αρνητικά. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν επίσης πώς θα ένιωθαν όταν θα μιλούσαν για θέματα ΛΟΑΤΚΙ στους μαθητές. Το 44,3% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι θα ένιωθαν πολύ άνετα, το 27,1% δήλωσε ότι θα ένιωθαν ουδέτερα. Το 15,7% δήλωσε κάπως άνετα, το 10% δήλωσε ότι θα ένιωθαν κάπως άβολα και το 2,9% πολύ άβολα.

3.2.3. Μαθητές

Στη διαδικτυακή έρευνα, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για το πόσο συχνά οι μαθητές στηρίζουν άλλους μαθητές όταν ακούν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια. Η μεγαλύτερη ομάδα συμμετεχόντων (41,1%) δήλωσε ότι δεν γνωρίζουν, το 32,9% δήλωσε ότι οι μαθητές στηρίζουν άλλους μαθητές μερικές φορές, το 8,6% των συμμετεχόντων δήλωσε μερικές φορές και το 8,6% δήλωσε ποτέ. Επιπλέον, μια μικρή ομάδα συμμετεχόντων (4,3%) δήλωσε ότι οι μαθητές πάντα στηρίζουν άλλους μαθητές όταν ακούν ομοφοβικά και τρανσφοβικά σχόλια.

Τέλος, ένα άτομο (1,4%) είπε ότι αυτό εξαρτάται από το αν το συμβάν έχει πραγματικά συμβεί και αν ο μαθητής είναι άτομο από τον κύκλο του, ένα άτομο (1,4%) είπε ότι αυτό γίνεται σπάνια και ένα άλλο άτομο (1,4%) είπε ότι μπορεί να αναφέρει ότι κάποιος έχει κάνει αρνητικά / προσβλητικά σχόλια εναντίον του, αλλά δεν το κάνει για να προστατεύσει τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

Κατά τη διάρκεια της ομάδας εστίασης που έγινε με γονείς και παιδιά, μία μητέρα αναφέρθηκε σε επεισόδια κατά τη διάρκεια των οποίων η κόρη της είχε διαπληκτιστεί με ένα παιδί από την τάξη της επειδή το παιδί επέμενε ότι δύο άνδρες δεν μπορούν να αγαπούν ο ένας τον άλλον ενώ η κόρη της υποστήριζε ότι αυτό είναι φυσιολογικό. Όλοι οι συμμετέχοντες, τόσο τα παιδιά όσο και οι γονείς τόνισαν τη σημασία του σεβασμού προς τους ανθρώπους που είναι και εκφράζονται διαφορετικά. Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν τα παιδιά τους ή οι ίδιοι έχουν συμμαθητές ή φίλους που μπορεί να έχουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου, δύο από τα παιδιά δήλωσαν ότι έχουν παιδιά στο σχολείο τους που μπορεί να διαφέρουν ως προς τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, αλλά συνήθως δεν το εκφράζουν γιατί το σχολικό περιβάλλον είναι επικριτικό και εχθρικό. Ένα από τα παιδιά αναφέρθηκε επίσης στο ότι μια δασκάλα υπήρξε πολύ επικριτική στο σημείο που σχεδόν ενεθάρρυνε τα παιδιά της τάξης να στραφούν εναντίον των παιδιών που ήταν διαφορετικά και να τα εκφοβίζουν. Το ίδιο παιδί είπε ότι υπάρχουν δάσκαλοι που ενθαρρύνουν κάθε είδους εκφοβισμό στο σχολείο, μια διαπίστωση που φέρνει στο προσκήνιο την έκταση του προβλήματος και την ανάγκη εφαρμογής μέτρων για την καταπολέμησή του. Τέλος, όταν τα παιδιά ρωτήθηκαν αν υπάρχει κάποιος στο σχολείο τους στον οποίο θα μπορούσαν να μιλήσουν σε περίπτωση που βιώσουν ή γίνουν μάρτυρες ενός περιστατικού εκφοβισμού, είπαν ότι αυτό είναι δυνατό μόνο αν τα παιδιά έχουν στενή σχέση με το δάσκαλο και νιώθουν ότι μπορούν να πάνε και να του μιλήσουν.

3.2.4. Γονείς

Οι γονείς που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης τόνισαν τη σημασία του σεβασμού των άλλων ανθρώπων που είναι διαφορετικοί. Οι γονείς εξήγησαν επίσης ότι τα παιδιά τους πρέπει να στηρίζουν και να υπερασπίζονται άλλα παιδιά που θα μπορούσαν να δεχθούν εκφοβισμό λόγω του διαφορετικού σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή της διαφορετικής ταυτότητας φύλου τους. Σε σχέση με αυτό, εξήγησαν ότι αυτή η στάση πρέπει να αναδυθεί μέσα από το οικογενειακό περιβάλλον και να ενισχυθεί περαιτέρω μέσα από τη σχολική κοινότητα. Δυστυχώς, όλοι οι γονείς που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης συμμερίστηκαν την άποψη ότι η σχολική κοινότητα είναι εξαιρετικά συντηρητική και δεν μπορεί εύκολα να δεχτεί άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου. Εξήγησαν επίσης, ότι η έλλειψη αποδοχής εκδηλώνεται μέσω της χρήση ενός λόγου που συχνά αποκλείει και περιθωριοποιεί τους ανθρώπους που εκφράζονται με τρόπους που παρεκκλίνουν από τον ετεροκανονικό τρόπο που προωθεί η κυπριακή κοινωνία. Αυτές οι απόψεις είναι σε μεγάλο βαθμό σύμφωνες με την άποψη των γονέων στο θέμα της σεξουαλικής αγωγής. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο, όλοι οι γονείς της ομάδας εστίασης τόνισαν τη σημασία του να μιλάνε στα παιδιά για ζητήματα σεξουαλικότητας, σχέσεων, διαφορετικότητας, αποδοχής και σεβασμού από πολύ νεαρή ηλικία.

3.3. Μέτρα που εφαρμόζονται από το σχολείο και συνεργασία για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας αναφορικά με τα μέτρα που εφαρμόζονται μεμονωμένα από τους εκπαιδευτικούς και τους επαγγελματίες που εργάζονται στην σχολική κοινότητα, από το σχολείο και τη ευρύτερη συνεργασία για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού.

3.3.1. Μέτρα που λαμβάνονται σε προσωπικό επίπεδο

Κατά τη διάρκεια των ομάδων εστίασης, οι επαγγελματίες μίλησαν για τις εμπειρίες τους στο σχολείο αναφορικά με την αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού. Όπως ήδη αναφέρθηκε, πολλοί από τους συμμετέχοντες μίλησαν για τις κυρίαρχες συντηρητικές συμπεριφορές που υπάρχουν στην σχολική κοινότητα και όταν ρωτήθηκαν αν υπάρχουν δάσκαλοι ή άλλοι επαγγελματίες μέσα στην σχολική κοινότητα που να είναι ανοιχτοί και να στηρίζουν τους μαθητές με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου, δύο συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επαφίεται στους ίδιους να εντοπίσουν τους ανθρώπους που είναι ανοιχτοί ούτως ώστε να αναπτύξουν ένα υποστηρικτικό δίκτυο μαζί τους. Όταν οι επαγγελματίες ρωτήθηκαν αν υπάρχει κάποιο άτομο στο σχολείο τους στο οποίο τα παιδιά θα μπορούσαν να μιλήσουν για τέτοια θέματα, απάντησαν ότι δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο άτομο, αλλά ενδεχομένως να υπάρχει ένας δάσκαλος που να είναι ανοικτός στο να ακούσει τα παιδιά και να τα βοηθήσει. Δύο από αυτούς μίλησαν για τη συζήτηση που είχαν με μαθητές και την στήριξη που παρήχαν σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού.

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν έχουν συμμετάσχει σε σχετικές εκπαιδεύσεις ή σεμινάρια, σχεδόν όλοι (επτά από τους οκτώ) ανέφεραν ότι συμμετείχαν σε εκπαιδεύσεις που είχαν σχεδιαστεί για να τους βοηθήσουν να εντοπίσουν και να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις. Όταν ρωτήθηκαν ποια στοιχεία της εκπαίδευσης ήταν πιο χρήσιμα, αναφέρθηκαν σε τρεις πτυχές: 1) την επιστημονική γνώση σχετικά με τα θέματα (θεωρίες, μοντέλα σχετικά με τη σεξουαλικότητα και ορολογία), 2) τη γνώση σχετικών πολιτικών και οδηγιών και 3) την πληροφόρηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης και χειρισμού περιπτώσεων εκφοβισμού μέσω βιωματικών εργαστηρίων και ασκήσεων. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες τόνισαν την ανάγκη για περαιτέρω κατάρτιση και πιο συγκεκριμένα υπογράμμισαν ότι η εκπαίδευση σε τέτοια θέματα θα πρέπει να είναι υποχρεωτική για όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στη σχολική κοινότητα. Εξήγησαν ότι οι εκπαιδεύσεις θα πρέπει να διεξάγονται τακτικά και όχι μόνο μία φορά και πως θα πρέπει να επικεντρώνονται στην αλλαγή των αντιλήψεων και των στάσεων των επαγγελματιών σε θέματα διαφορετικότητας γενικότερα, καθώς η στάση που διατηρούν τώρα αποτελεί εμπόδιο στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση περιπτώσεων εκφοβισμού. Επιπλέον, ένας από τους συμμετέχοντες πρότεινε ότι οι εκπαιδεύσεις θα πρέπει να προωθούν τη μηδενική ανοχή στη βία.

3.3.2. Μέτρα που λαμβάνονται εσωτερικά στο σχολικό περιβάλλον

Στη διαδικτυακή έρευνα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν ποια από τα μέτρα εφαρμόζονται στο σχολείο τους. Ένα σημαντικό ποσοστό (20%+) των συμμετεχόντων ανέφερε ότι τα μέτρα που εφαρμόζονται στο σχολείο τους ήταν τα εξής: 1) συζητήσεις με μαθητές για τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό και την πρόληψή του (21,4%), 2) τακτικές συζητήσεις με γονείς μαθητών για τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό και την πρόληψή του (21,4%), 3) τακτικές συζητήσεις με καθηγητές, κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους για τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό και την πρόληψή του (28,5%), 4) συνεργασία του σχολείου με μη κυβερνητικές οργανώσεις για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού (22,8%), 5) συνεργασία του σχολείου με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού (22,8%), 6) συνεργασία του σχολείου με τους δήμους για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού (21,4%), 7) συζήτηση για την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού ως θέμα συζήτησης στην επιτροπή παιδικής πρόνοιας που ιδρύθηκε στο σχολείο (21,4%). Επίσης, κάποια άλλα μέτρα που χρησιμοποιούνται συχνότερα στο σχολείο είναι τα ακόλουθα: 1) το σχολείο έχει ένα ειδικό πρόγραμμα που στοχεύει στην καταπολέμηση του εκφοβισμού (67,1%), 2) η σχολική

διοίκηση, οι εκπαιδευτικοί, οι παιδαγωγοί, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί παιδαγωγοί αποστέλλονται σε σεμινάρια σχετικά με τον εντοπισμό, τη μείωση και την πρόληψη του εκφοβισμού 3) η σχολική διοίκηση, οι εκπαιδευτικοί, οι παιδαγωγοί, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί παιδαγωγοί αποστέλλονται σε σεμινάρια σχετικά με τον εντοπισμό, τη μείωση και την πρόληψη του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού (62,8%), 4) το σχολείο έχει ένα οδηγό για την καταπολέμηση του εκφοβισμού (37,1%), 5) το σχολείο έχει ένα κοινό όραμα (51,4%), 6) υπάρχουν κανονισμοί για τους μαθητές που εισάγονται στην αρχή του έτους και οι οποίοι απαγορεύουν την κακή συμπεριφορά και καθοδηγούν προς μια θετικότερη κοινωνική συμπεριφορά (87,1%), 7) οι μαθητές ενθαρρύνονται σε μια πιο θετική κοινωνική συμπεριφορά με τη διοργάνωση, στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς, «εβδομάδας (χρυσή εβδομάδα) για την καλύτερη γνωριμία μεταξύ τους αλλά και του σχολείου» (42,8%), 8) οι κανονισμοί διασαφηνίζονται με ανηρητημένες αφίσες στο σχολείο (58,5%) 9) το σχολείο προσφέρει, κατά τη διάρκεια όλου του έτους, μαθήματα για την καταπολέμηση του εκφοβισμού (77,1%), 10) το σχολείο διορθώνει με εκπαιδευτικό τρόπο κάποιο που παραβιάζει τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς (75,7%), 11) το σχολείο τιμωρεί τους μαθητές που παραβιάζουν τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς (77,1%), 12) το σχολείο εισαγάγει τη μέθοδο της «αποφυγής της κατηγορίας» (no-blame policy) σε ό,τι αφορά στον εκφοβισμό (48,5%), 13) το σχολείο διεξάγει «συνεδριάσεις πραγματικής δικαιοσύνης» όταν υπάρχουν περίπλοκα προβλήματα εκφοβισμού (55,7%), 14) η μεσολάβηση των συνομήλικων χρησιμοποιείται για την επίλυση των μικρότερων συγκρούσεων μεταξύ μαθητών (55,7%), 15) η μέθοδος της «υπό κάλυψη» ομάδας χρησιμοποιείται για την καταπολέμηση του εκφοβισμού (37,1%) 16) η ανάλυση των ομαδικών σχέσεων χρησιμοποιείται για την κατανόηση του εκφοβισμού και την εκπαίδευση των μαθητών για θέματα εκφοβισμού (45,7%) και 17) οι γονείς συμμετέχουν σε συναντήσεις με θύτες και θύματα εκφοβισμού για την καταπολέμηση του εκφοβισμού που προέρχεται από συμπεριφορές που σχετίζονται με την οικογένεια και το οικείο περιβάλλον (52,8%).

Επαγγελματίες που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης ανέφεραν επίσης ότι υπάρχει μια οδηγία σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να υπάρχει σε κάθε σχολείο μια επιτροπή που να στελεχώνεται από άτομα που έχουν τις γνώσεις να χειρίζονται περιστατικά βίας και εκφοβισμού και να στηρίζουν τους μαθητές. Εντούτοις, στις πλείστες των περιπτώσεων, τα άτομα που στελεχώνουν αυτή την επιτροπή δεν έχουν καμία γνώση σχετικά με τα θέματα αυτά εκτός κι αν από μόνονι τους λάβουν κάποια κατάρτιση από προσωπική πρωτοβουλία εκτός του σχολικού πλαισίου. Ως εκ τούτου, τις περισσότερες φορές, οι μαθητές πλησιάζουν τους δασκάλους με τους οποίους αισθάνονται άνετα για να μιλήσουν. Αυτό είναι ένα εύρημα που καταδεικνύει τη μεγάλη ανάγκη για ανάπτυξη εξειδικευμένων μαθημάτων κατάρτισης για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται στην σχολική κοινότητα. Οι συμμετέχοντες πρόσθεσαν επίσης ότι παρόλο που υπάρχει σχετική οδηγία για την αντιμετώπιση και το χειρισμό του φαινομένου του εκφοβισμού από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, οι περισσότεροι δάσκαλοι και επαγγελματίες που εργάζονται στην σχολική κοινότητα είτε δεν την γνωρίζουν είτε την αγνοούν. Ωστόσο, ένας από τους συμμετέχοντες που εργάζεται στο σχολείο ως σύμβουλος ανέφερε ότι η οδηγία αυτή είχε πολύ σαφείς κατευθυντήριες γραμμές αναφορικά με το χειρισμό των περιστατικών εκφοβισμού. Σε σχέση με αυτό, ένας συμμετέχοντας μοιράστηκε την εμπειρία του για ένα περιστατικό εκφοβισμού στο οποίο η εκπαιδευτικός ήταν απρόθυμη να το καταγγείλει και το ανέφερε μόνο όταν ο σύμβουλος του σχολείου την προειδοποίησε ότι ήταν ευθύνη της να το καταγγείλει και σε περίπτωση που δεν το έκανε, θα την κατήγγελλε ο ίδιος για μη ανάληψη των ευθυνών της.

Η επόμενη ερώτηση ζήτησε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν το βαθμό στον οποίο θεωρούν ότι το προσωπικό στο σχολείο τους χρειάζεται κατάρτιση σχετικά με την πρόληψη του εκφοβισμού οποιασδήποτε μορφής. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων (65,7%) απάντησε ότι η ανάγκη κατάρτισης των εκπαιδευτικών για την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Το 62,8% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης

των δασκάλων ειδικής εκπαίδευσης αναφορικά με την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Παρομοίως, το 50% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης των ψυχολόγων για την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Το 67,1% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης της σχολικής διοίκησης και της διεύθυνσης για την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη και τέλος, το 62,8% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης του υπόλοιπου σχολικού προσωπικού για την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής του εκφοβισμού είναι πολύ ψηλή.

Όταν οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό στον οποίο θεωρούν ότι το προσωπικό του σχολείου τους χρειάζεται εκπαίδευση για την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (72,8%) απάντησε ότι η ανάγκη κατάρτισης των εκπαιδευτικών για την πρόληψη ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Το 71,4% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης των δασκάλων ειδικής εκπαίδευσης για την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Στις ίδιες γραμμές, το 57,1% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι η ανάγκη κατάρτισης των ψυχολόγων για την πρόληψη ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Το 74,2% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η ανάγκη κατάρτισης της σχολικής διοίκησης και της διεύθυνσης για την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη και τέλος το 57,1% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι η ανάγκη κατάρτισης του υπόλοιπου προσωπικού για την πρόληψη του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού είναι πολύ μεγάλη. Όταν οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να καθορίσουν ποιοι είναι οι άλλοι (από το προσωπικό του σχολείου), ορισμένες από τις απαντήσεις που έδωσαν ήταν: όλοι, οι διοίκηση και σχετικοί προσωπικό, γονείς και μαθητές

Σημαντικό εύρημα αποτελεί το ότι το 75,7% των συμμετεχόντων εντόπισε τα ακόλουθα στοιχεία ως πολύ σημαντικές πτυχές της κατάρτισης: παιδαγωγικές δεξιότητες, τεκμηριωμένη πληροφόρηση, πώς να απαντούν σε ερωτήσεις και πώς να αντιμετωπίζουν βίαιες ή σιωπηλές αντιδράσεις. Επιπλέον, το 65,7% των συμμετεχόντων χαρακτήρισε πολύ σημαντική πτυχή της κατάρτισης το να μάθουν διδακτικές δεξιότητες (προγραμματισμός μαθήματος ή διδακτέα ύλη). Το 68,5% των συμμετεχόντων είπε πως το να μάθουν να εξισορροπούν τις απόψεις τους (προοδευτικές ή συντηρητικές) και αυτές των άλλων (προοδευτικές ή συντηρητικές) είναι πολύ σημαντικό. Επίσης, το 67,1% είπε ότι το να μάθουν να αντιμετωπίζουν συναδέλφους που μπορεί να αντιδρούν και να μην θέλουν να συνεργαστούν είναι πολύ χρήσιμο. Το 74,2% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να καθοδηγούν και να στηρίζουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές και μαθητές που δεν είναι σίγουροι για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους και το 70% δήλωσε ότι θα είναι πολύ σημαντικό να επηρεάζουν τις πολιτικές του σχολείου. Τέλος 68,5% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς (νομικοί περιορισμοί, κοινωνικές συμπεριφορές, θρησκευτικές πεποιθήσεις), το 77,1% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να αντιμετωπίζουν τις αντιρρήσεις των γονέων.

Επιπλέον, το 65,7% των συμμετεχόντων χαρακτήρισε πολύ σημαντική πτυχή της κατάρτισης την εκμάθηση διδακτικών δεξιοτήτων (προγραμματισμός μαθήματος ή διδακτέα ύλη). Το 68,5% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι το να μάθουν να εξισορροπούν τις απόψεις τους (προοδευτικές ή συντηρητικές) και αυτές των άλλων (προοδευτικές ή συντηρητικές) θα ήταν πολύ σημαντικό, το 67,1% δήλωσε ότι το να μάθουν να αντιμετωπίζουν συναδέλφους που αντιδρούν και δεν θέλουν να συνεργαστούν θα ήταν πολύ σημαντικό, το 74,2% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να καθοδηγούν / στηρίζουν ΛΟΑΤΚΙ μαθητές και μαθητές που δεν είναι σίγουροι για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους και το 70% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να ασχολούνται / επηρεάζουν τις πολιτικές του σχολείου. Το 68,5% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς ή που έχουν να κάνουν με την περιοχή ή σε εθνικό πλαίσιο

(νομικοί περιορισμοί, κοινωνικές συμπεριφορές, θρησκευτικές πεποιθήσεις), το 77,1% δήλωσε ότι θα ήταν πολύ σημαντικό να μάθουν να αντιμετωπίζουν τις αντιρρήσεις των γονέων. Τέλος, το 35,7% είπε ότι άλλες πτυχές που πρέπει να συμπεριληφθούν στην κατάρτιση είναι οι εξής: 1) θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης / σεξουαλικού προσανατολισμού, 2) δεξιότητες για το χειρισμό περιστατικών, 3) σεμινάρια για αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων και 4) τρόποι διαχείρισης και επίτευξης ψυχολογικής ισορροπίας για τα ΛΟΑΤΚΙ και άλλα άτομα.

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν εάν το σχολικό περιβάλλον τους αγκαλιάζει την διαφορετικότητα, δήλωσαν ότι η έννοια της διαφορετικότητας επικεντρώνεται κυρίως στην έννοια της μετανάστευσης και της διαφορετικής εθνικής καταγωγής και δεν περιλαμβάνει την διαφορετικότητα όσον αφορά τον διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου. Τόνισαν επίσης ότι η συζήτηση θεμάτων για το διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου θεωρείται συχνά ως ένα θέμα που δεν είναι κατάλληλο για συζήτηση και ότι οι επαγγελματίες που βρίσκονται σε ψηλές θέσεις δεν ενθαρρύνουν τη συζήτηση για αυτά τα θέματα. Τέλος, υπογράμμισαν ότι συχνά αυτό που δημιουργεί αυτή την αρνητική στάση σε θέματα διαφορετικότητας λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου είναι ο φόβος. Είπαν ότι οι σημαντικότερες αξίες που πρέπει να αναπτυχθούν για την αντιμετώπιση αυτού του είδους εκφοβισμού είναι η αποδοχή, η φιλία, η αγάπη και ο σεβασμός. Είναι επίσης σημαντικό να στηρίξουν και να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν αυτοπεποίθηση. Ένας από τους συμμετέχοντες έφερε επίσης στην επιφάνεια τη σημασία του νομικού πλαισίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συγκεκριμένα το γεγονός ότι έχουμε την υποχρέωση να σεβόμαστε ο ένας τον άλλο ανεξάρτητα από το πόσο διαφορετικός μπορεί να είναι. Επιπλέον, κάποιοι από τους συμμετέχοντες τόνισαν τη σημασία της δημόσιας πολιτικής για τον καθορισμό ενός πλαισίου γύρω από την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού.

3.3.3. Μέτρα που λαμβάνονται εξωτερικά σε συνεργασία με ΜΚΟ, δήμους, εμπειρογνώμονες και άλλα σχολεία

Τέλος, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν πόσο σημαντική είναι η συνεργασία τους με άλλους φορείς για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Το 61,4% των συμμετεχόντων διαπίστωσε ότι η συνεργασία με μη κυβερνητικούς οργανισμούς είναι πολύ σημαντική. Το 47,1% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η συνεργασία με άλλα σχολεία είναι πολύ σημαντική και το 51,4% ότι η συνεργασία με τους δήμους είναι πολύ σημαντική για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Επίσης, το 17,1% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας είναι πολύ σημαντική. Το 42,8% των συμμετεχόντων εντόπισε άλλους φορείς με τους οποίους θα ήταν σημαντική η συνεργασία. Ορισμένοι από τους φορείς είναι οι εξής: 1) τα διάφορα ερευνητικά και εκπαιδευτικά κέντρα, 2) η ACCCEPT, 3) οι Ψυχολόγοι, 4) το Υπουργείο Υγείας και η Υπηρεσία Σχολικής Υγείας 5) η Εκκλησία 6) οι σύνδεσμοι γονέων 7) άλλοι φορείς που εργάζονται με παιδιά.

Συμπεράσματα και Εισηγήσεις

4. Συμπεράσματα και Εισηγήσεις

Η τελευταία ενότητα της έκθεσης επικεντρώνεται στην παρουσίαση ορισμένων συμπερασμάτων που προέκυψαν από τη συζήτηση των ευρημάτων της δευτερογενούς έρευνας καθώς και από τη διαδικτυακή έρευνα και τις ομάδες εστίασης. Επιπλέον, παρουσιάζονται εισηγήσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα οι διακρίσεις εις βάρος της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας.

Γενικά, παρόλο που η Κύπρος έχει κάνει σημαντικά βήματα για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ, είναι γεγονός ότι οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου αποτελούν ένα σημαντικό κοινωνικό ζήτημα που δεν αντιμετωπίζεται επαρκώς. Οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου είναι ένα ζήτημα που υπάρχει σε όλους τους τομείς και τους χώρους της κοινωνικής ζωής, συμπεριλαμβανομένων του εργασιακού και του σχολικού περιβάλλοντος. Δυστυχώς, το σχολικό περιβάλλον φαίνεται να είναι ένα πλαίσιο ιδιαίτερα ευάλωτο στις ομοφοβικές και τρανσφοβικές διακρίσεις, τη βία και τον εκφοβισμό. Συγκεκριμένα, οι ομοφοβικές συμπεριφορές που εμφανίζονται στο σχολικό περιβάλλον αποτελούν αντανάκλαση των ομοφοβικών στάσεων που υπάρχουν στην ευρύτερη ελληνοκυπριακή κοινότητα - στάσεις που είναι βαθιά ενσωματωμένες σε μια άκαμπτη έννοια της οικογένειας που περιστρέφεται γύρω από την έννοια της ετεροκανονικότητας.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα τόνισαν τη σημασία του ρόλου του σχολείου στην πρόληψη και την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού και αναγνώρισαν τις επιζήμιες επιπτώσεις που μπορεί να έχει ο εκφοβισμός στη ζωή των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών. Ομοίως, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων υπογράμμισε τη σημασία του να διδάσκει το σχολείο στα παιδιά θέματα σεξουαλικής αγωγής και να τους παρέχει πληροφορίες σχετικά με ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η έρευνα ανέδειξε τη μεγάλη ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση του σχολικού προσωπικού, των γονέων και των παιδιών σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού, καθώς και επίσης και σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης εκφοβισμού οποιασδήποτε μορφής. Επιπλέον, έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ διαφόρων φορέων και οργανισμών. Η συνεργασία ανάμεσα σε διάφορους φορείς φάνηκε να αποτελεί το έδαφος για μια πιο συντονισμένη προσέγγιση στον τομέα της πρόληψης και καταπολέμησης του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στο σχολικό περιβάλλον και στην ευρύτερη κοινωνία. Ένα από τα ευρήματα που προέκυψαν είναι η μεγάλη ανάγκη για εξειδικευμένες εκπαιδεύσεις για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται στην σχολική κοινότητα, καθώς και για τους γονείς και τα παιδιά. Αυτές οι εκπαιδεύσεις πρέπει να επικεντρωθούν κυρίως στην αλλαγή των στάσεων και αντιλήψεων σε θέματα διαφορετικότητας. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδεύσεις θα πρέπει να στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ανθρώπους να κατανοήσουν την διαφορετικότητα και να αναπτύξουν

μια πιο ανοικτή και αποδεκτική στάση απέναντί της. Επιπλέον, τα εκπαιδευτικά σεμινάρια πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθήσουν τους επαγγελματίες να αποκτήσουν επιστημονικές γνώσεις για τα θέματα αυτά, γνώσεις για τις σχετικές πολιτικές και οδηγίες, καθώς επίσης και δεξιότητες αναφορικά με τον τρόπο αντιμετώπισης και χειρισμού περιπτώσεων εκφοβισμού. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι εισηγήσεις των Κύπριων συμμετεχόντων και ειδικότερα η ανάγκη να περιληφθούν στοιχεία όπως: οι παιδαγωγικές δεξιότητες, η τεκμηριωμένη πληροφόρηση, οι γνώσεις για τον τρόπο αντιμετώπισης συγκεκριμένων περιπτώσεων, δεξιότητες για την υποστήριξη των ΛΟΑΤΚΙ μαθητών και η αντιμετώπιση των Αρχών και των πολιτικών του σχολείου.

4.1. Τομείς για μελλοντική έρευνα

Δεδομένων των πορισμάτων που προέκυψαν από τη διαδικτυακή έρευνα, τις ομάδες εστίασης, των ευρημάτων της δευτερογενούς έρευνας και λαμβάνοντας υπόψη τις εισηγήσεις ευρωπαϊκών οργανισμών όπως το FRA και το Ecri, αναδύεται η ανάγκη για μελλοντική έρευνα η οποία να διερευνήσει:

- τις στάσεις και αντιλήψεις του ευρύτερου πληθυσμού για την διαφορετικότητα σε σχέση με τα θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού ταυτότητας φύλου. Μία τέτοια ερευνητική μελέτη θα παρέχει μια εις βάθος εικόνα αναφορικά με το πώς να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού σε μεγαλύτερη κλίμακα στην Ελληνοκυπριακή κοινωνία.
- την έκταση και τις εκδηλώσεις διακρίσεων εις βάρος των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στην Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα πρέπει να διεξαχθεί με ένα πολύ μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων το οποίο επιτρέπει την ευρύτερη χαρτογράφηση του φαινομένου με στόχο να βοηθήσει τους επαγγελματίες να σχεδιάσουν αποτελεσματικότερες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των διακρίσεων
- τις ανάγκες και τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ στην σχολική κοινότητα. Μελλοντική έρευνα στο πεδίο αυτό θα παρέχει εις βάθος γνώσεις σε σχέση με τους τομείς που πρέπει να ληφθούν υπόψη για το σχεδιασμό εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά, γονείς και επαγγελματίες που εργάζονται στην σχολική κοινότητα.

4.2. Πολιτικές

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της έρευνας καθώς και την τρέχουσα κατάσταση στην Κύπρο όσο αφορά στο νομοθετικό πλαίσιο, τις πολιτικές κατά των διακρίσεων και τις γενικότερες αντιλήψεις για τα θέματα ΛΟΑΤΚΙ αναδύεται η ανάγκη για:

- το σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός Εθνικού σχεδίου για την καταπολέμηση της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας, σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Σύμφωνα με τη εισήγηση του Ecri, το σχέδιο πρέπει να είναι σύμφωνο με τη Σύσταση CM / Rec (2010) 5 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.
- το σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων αναφορικά με τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και τις διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. Τα προγράμματα αυτά είναι σημαντικό να εφαρμόζονται από τους εργοδότες και τους επαγγελματίες γενικότερα σε όλα τα επαγγελματικά κυβερνητικά πλαίσια.

- τροποποίηση της νομοθεσίας έτσι ώστε να επιτρέπει την αλλαγή των προσωπικών δεδομένων που αντικατοπτρίζουν την ταυτότητα φύλου του κάθε ατόμου, χωρίς την ανάγκη χειρουργικής επέμβασης.

4.3. Σχολεία

Όπως ανέδειξαν τα ευρήματα της έρευνας, το σχολικό περιβάλλον στην Κύπρο αποτελεί ένα πλαίσιο ιδιαίτερα ευάλωτο στις ομοφοβικές και τρανσφοβικές διακρίσεις, τη βία και τον εκφοβισμό. Πιο συγκεκριμένα, η σχολική κοινότητα είναι ένας χώρος που συχνά διαιωνίζει τις υπάρχουσες ομοφοβικές και τρανσφοβικές συμπεριφορές που παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ και την εκκλησία. Ως εκ τούτου, κάποιες από τις παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν έτσι ώστε να ενδυναμωθεί η σχολική κοινότητα είναι οι ακόλουθες:

- Τα εξειδικευμένα μαθήματα σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και ζητήματα να αποτελέσουν θεμελιώδες στοιχείο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών τόσο σε δημόσια όσο και σε ιδιωτικά πανεπιστήμια σε όλη τη χώρα.
- Τα επιπρόσθετα εκπαιδευτικά σεμινάρια και εργαστήρια για τον εντοπισμό και την αλλαγή των ομοφοβικών και τρανσφοβικών στάσεων των εκπαιδευτικών πρέπει να σχεδιάζονται από εξειδικευμένους επαγγελματίες. Οι σχολικές Αρχές και οι γονείς πρέπει επίσης να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες αυτού του είδους.
- Η συζήτηση για τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και ζητήματα, όπως επίσης και η συζήτηση για τη διαφορετικότητα πρέπει να λάβει μια πιο κεντρική θέση στη διδακτέα ύλη και στο μάθημα της σεξουαλικής αγωγής και υγείας.

4.4. ΜΚΟ και Δήμοι

Όπως εντόπισαν οι συμμετέχοντες, η συνεργασία με τις ΜΚΟ είναι θεμελιώδης για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία. Η επικοινωνία και η συνεργασία με τις ΜΚΟ μπορούν να δημιουργήσουν ένα προστατευτικό δίκτυο το οποίο θα επικεντρωθεί κυρίως στις κοινωνικές παρεμβάσεις και δράσεις, που με τη σειρά τους θα στοχεύουν στην προώθηση του μηνύματος ότι συμπεριφορές όπως ο εκφοβισμός δεν είναι αποδεκτές. Είναι σημαντικό αυτή η προσπάθεια να λάβει χώρα σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς και πιο συγκεκριμένα, με πανεπιστήμια και μονάδες που στοχεύουν στην προώθηση της διαφορετικότητας στην κοινωνία.

Σήμερα, στην ελληνοκυπριακή κοινότητα η μόνη ΜΚΟ που ασχολείται με τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και τα θέματα που αφορούν την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα είναι η Accept Cyprus. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και άλλες ΜΚΟ, όπως ο Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού, ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια και το CARDET. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι φορείς αυτοί να συνεργαστούν επίσης με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, την Επίτροπο Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την Επίτροπο για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τους Δήμους, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα κοινό έδαφος για την καταπολέμηση του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία.

Συνολικά, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει με σαφήνεια ότι η Κύπρος έχει ακόμα πολύ δρόμο να διανύσει μέχρι να γίνει μια κοινωνία αποδοχής που να αγκαλιάζει όλες τις μορφές διαφορετικότητας και να εξασφαλίζει ίσα ανθρώπινα δικαιώματα για την ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα. Παρά το γενικά αρνητικό και εχθρικό κλίμα, έχουν σημειωθεί κάποιες σημαντικές θετικές αλλαγές σε σχέση με τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα στην ελληνοκυπριακή κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Είναι πολύ σημαντικό να συνεχίσουν να γίνονται θετικές αλλαγές μέσα στην κοινωνία και να εφαρμόζονται σχετικές πολιτικές για την πρόληψη και την καταπολέμηση

όλων των μορφών διακρίσεων και εκφοβισμού, συμπεριλαμβανομένου του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. Μόνο με κοινή και συνεχή προσπάθεια θα επιτευχθεί η προστασία και διασφάλιση τα δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας. Παράλληλα, μόνο μέσω της συνεχούς ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης η κοινωνία θα αναπτύξει μηδενική ανοχή σε όλες τις μορφές βίας.

Βιβλιογραφία

5. Βιβλιογραφία

- ECRI (2016). ECRI report on Cyprus (fifth monitoring cycle). Strasbourg: Council of Europe.
- Eurobarometer (2009). Discrimination in the European Union: Perceptions, Experiences, and Attitudes. Retrieved from: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=769&langId=en>
- European Commission (2016). A comparative analysis of non-discrimination law in Europe 2016. Retrieved from: www.ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=41931
- European Court of Human Rights (1993) Modinos v. Cyprus, no. 15070/89. Available at [http://archive.equaljus.eu/149/1/ECHR%2C_Modinos_v._Cyprus%2C_no._15070:89_\[1993\].pdf](http://archive.equaljus.eu/149/1/ECHR%2C_Modinos_v._Cyprus%2C_no._15070:89_[1993].pdf)
- Demetriou, C. (2014), Report on measures to combat discrimination, Directives 2000/43/EC and 2000/78/EC, Country Report 2013 – Cyprus, State of affairs up to 1 January 2014, European network of legal experts in the non-discrimination field.
- FRA (2014). EU LGBT Survey - European Union lesbian, gay, /bisexual and transgender survey. Retrieved from: <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjlg5D6xd7XAhUEOJoKHaDBB6cQFggqMAA&url=http%3A%2F%2Ffra.europa.eu%2Fen%2Fpublication%2F2013%2Ffeu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-results&usg=AOvVaw32V0bQVo43dsjf6Zo2GuMi>
- FRA (2015). Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU. Retrieved from: https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjYqr6Wxt7XAhXoDpoKHUSB10QFggTMAE&url=http%3A%2F%2Ffra.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Ffra_uploads%2Fprotection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf&usg=AOvVaw36z7CeEPwwMT1hWdEgIH_P
- Holy Synod of Cyprus. (2014, May). Anakoinvuén Ierá & Synódoy. Retrieved from: <http://www.churchofcyprus.org.cy/article.php?articleIDD4363>.
- Ministry of Education and Culture (2016). Code of Conduct against Racism and Guide for Managing and Recording Racist Incidents. Retrieved from: <http://www.ombudsman.gov.cy/ombudsman/ombudsman.nsf/All/4E90A39191DE8B85C2257E8100424C0E?OpenDocument>
- Kapsou, M., A. Christophi, & E. Epaminonda. A report on sexual orientation in Cyprus: Mapping the sociopolitical climate, experiences, and needs. Cyprus Family Planning Association and Accept-LGBT Cyprus. Retrieved from:

<http://www.cyfamplan.org/famplan/userfiles/documents/ILGA%20FULL%20REPORT%20FINAL%20EN.pdf>.

Kapsou, M., & Mantis, S. (2012). Report on the implementation of the Council of Europe recommendation to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity in Cyprus. Cyprus Family Planning Association and Accept-LGBT Cyprus. Retrieved from:

http://ilgaeurope.org/home/guide_europe/council_of_europe/lgbt_rights/recommendation_com_lgbt/reports/cyprus_monitoring_implementation_of_the_coe_recommendation.

Papageorgiou, C., & Kapsou, M. (2015) "Shield against homophobia in Education" in Cyprus: A Breakthrough Campaign. In C. Phellas (Ed.), (2015). Revisiting Sexualities in the 21st Century. UK: Cambridge Scholars Publishing.

Research Centre of Cyprus College (2006). Public perception on issues of homosexuality. Nicosia, Cyprus.

Soshilou, P. & Vasiliou E. (2016). Teachers reflect on homophobia in the Cypriot education system: A qualitative study. Journal of LGBT Youth, (13):89-111

DOI: 10.1080/19361653.2015.1087928

Trimikliniotis, N., & S. Stavrou Karayanni (2008). The situation concerning homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation: Cyprus. Policy Document for Simfiliosi. Retrieved from: <http://www.statewatch.org/news/2010/jan/cyprus-homophobia-report.pdf>

www.acceptcy.org

The project no 764746 has been funded with support from the European Commission. The content of this publication represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.